XXXV ANUL XXXV

NR. 6 IUNIE 1945

REVISTA TEOLOGICĂ

I. P. SF. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI

XXV ANI DE ARHIPĂSTORIRE

REDACȚIA ADMINISTRAȚIA

SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ ANDREIANĂ

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ ÎNTEMEIAT ÎN 1907

APARE LUNAR

SUB PATRONAJUL I. P. SF. MITROPOLIT **NICOLAE** AL ARDEALULUI

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:

ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ", SIBIU, STR. MITROPOLIEI 24—28

ABONAMENTUL PE UN AN: 2500 LEI

Pentru studenţii în Teologie: 2000 Lei

Inscrisă în Registrul special al Tribunalului Sibiu sub nr. 1—1938
Autorizaţia Cenzurii Militare a Presei nr. 2147—1944

ÎN ACEST NUMĂR:

I. P. SF. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI
XXV ANI DE ARHIPĂSTORIRE

Ordinea articolelor e determinată numai de consideraţiuni tehnice

Mitropolit Nicolae

ANUL XXXV Iunie 1945 NR. 6

REVISTA TEOLOGICA

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

DIRECTOR: Prof. Dr. GRIGORIE T. MARCU

UN PĂTRAR DE VEAC

Atâta vreme s'a scurs de când primul mitropolit al Ardealului revenit la sânul Patriei-mame, I. P. Sf. Sa D. D. Dr. *Nicolae Bălan*, ocârmueşte „via" aceasta, mitropolia Ardealului, pe căile aspre şi drepte ale mântuirii deobşte. Praznicul Pogorîrii Duhului Sfânt din anul Domnului 1920 (Maiu 17/30), când visatul „mire" al clerului şi poporului dreptcredincios de dincoace de munţi a primit darul arhieriei, este capăt de epocă în istoria vieţii bisericeşti a Românilor ardeleni. Bucuria cu care-l întâmpinăm an de an, este desăvârşită. De astă dată, cu atât mai vârtos. Nici una din preocupările materiale cu care vremurile de răscruce ce le străbatem caută să ne absoarbă atenţiunea, nu ne-o poate întuneca. Fără să minimalizăm aceste preocupări, lepădăm o clipă toate grijile împreunate cu ele: cler şi popor, înfrăţiţi ca totdeauna la bine şi la rău, vreau să petreacă. In duh, nu altfel. Căci ospeţele de neuitat în adâncurile de taină ale inimilor încălzite de iubire şi recunoştinţă aştern mese întinse de praznic. Mese cari sunt tot atâtea altare îmbietoare de rugăciune săvârşită întru frângere de inimă.

Rusaliile anului acestuia ne găsesc, prin urmare, în genunchi: mulţumim Părintelui ceresc pentru toate bine-

facerile ce le-a revărsat din belşug asupra robului Său ierarhul Nicolae, dăruindu-l Bisericii Sale în pace, întreg, cinstit, sănătos, drept îndreptând cuvântul adevărului, iar pe noi pe toţi împărtăşindu-ne de povaţa minţii Sale luminate şi de căldura dragostei unei inimi care îmbrăţişează de sârg — şi pentru totdeauna — pe oricine plineşte voia lui Dumnezeu şi se nevoieşte întru propăşirea neamului său.

Un pătrar de veac — va admite oricine — oferă o perspectivă prielnică judecării nepărtinitoare a faptelor consumate între limitele acestui respectabil spaţiu temporal. Recapitulările, la soroace cruciale ca acesta, sunt nu numai posibile, ci deadreptul obligatorii. Ele nu nizuesc să distragă, ci să adune gândurile şi să regrupeze energiile pentru purtarea cu egală vigoare şi vrednicie a sarcinilor îngrămădite în cămările de taină ale viitorului darnic până la risipă în iscodirea şi formularea de noui preocupări şi probleme vitale.

După popasul festiv de acum cinci ani, când cele mai de seamă personalităţi conducătoare ale spiritualităţii româneşti şi-au aşternut într'un impunător volum omagial simţămintele de admiraţie şi preţuire ce le nutresc faţă de persoana şi opera I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, din prilejul împlinirii a două decenii de rodnică arhipăstorire, considerăm că orice revenire asupra evidenţelor articulate atunci este de prisos. Oaspeţii acelui praznic măreţ nu vor putea să uite nici odată spectacolul înălţător ai căror martori au fost: clerul şi poporul din aceste laturi ale pământului românesc, ocolind înaltul consemn de-a se renunţa la orice manifestaţie de masse, a sârguit în număr considerabil către cetatea de scaun a Mitropoliei noastre, pentru a arăta încă odată tăria legăturii dintre arhipăstor şi turmă, al cărei brâu de foc încinge coapsa maternă a istoriei vieţii Bisericii ortodoxe române din Ardeal.

Uşurat de scaii grijilor lăturalnice cari impiedică mai ales personalităţile bisericeşti să dea toată măsura putinţelor lor constructive — şi aceasta, datorită severei discipline

lăuntrice pe care i-o agonisise cultura amplă și temeinică al cărei proprietar este, ca și viața de rugăciune stăruitoare și încordată meditație întru care petrece — I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, de când îl știm profesor de Teologie și apoi ocârmuitor al Bisericii ortodoxe ardelene, s'a străduit să pricopsească în duh toate păturile de credincioși încredințați luminatei Sale purtări de grije. Roadele acestei mistuiri generoase pe baricadele propășirii deobște, le-am descifrat fără greș din fremătătoarele manifestații de simpatie al căror obiect a fost la Rusaliile anului 1940. Ierarhi și preoțime, intelectuali și popor, au fost unanimi în entuziasmul cu care înțelegeau să-i mulțumească pentru generoasa purtare de grije de care-i împărtășise pe toți.

La altar și la amvon, la tribuna Senatului României întregite și'n adunări obștești, la conferințe preoțești și'n congrese mirenești (FOR), între miile de membrii ai „Oastei Domnului" și între închinătorii dela Mânăstirea Brâncoveanu, în vizitații canonice sau cu prilejul audiențelor dela Reședința mitropolitană, în public și în intimitate, Chiriarhul nostru a dovedit statornic și fără ocol că Biserica, în concepția I. P. Sf. Sale, este stâlp și temelie a adevărului. Așa a înfățișat-o poporului în toată bunăvremea și nici o ispită n'a fost în stare să schimbe o iotă sau o cirtă din atitudinea pe care o reclamă această concepție.

A îmbrățișat cu înțelegere și a sprijinit loial orice acțiune menită să ridice poporul nostru de țărani cu frică de Dumnezeu la altitudinea corespunzătoare atât de lăudatelor sale însușiri native. Când se întâmpla altfel, cuvântul de înfruntare al I. P. Sf. Sale răsuna cu destulă vigoare ca să răsbată până la treptele cele mai de sus ale conducerii noastre statale.

Dealungul greilor ani de războiu, a stat neclintit acolo unde e locul păstorului la bine și la rău: alăturea de turma atât de încercată, mângâind-o, îmbărbătând-o și mai presus de toate întărind-o în credința că dreptul la viață și la stăpânirea pământului Ardealului, frământat cu lacrimile și sudoarea ei, este imprescriptibil. Iar turma l-a înțeles, l-a ascultat și l-a urmat. Pentru ea, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae

nu este doar un nume mai mult în pomelnicul ierarhilor ardeleni, ci culme între două lumi.

Acum ca și alte dăți, păstorul cel bun care sufletul își pune pentru oile sale, cum l-a învățat Hristos, își încovoaie genunchii înaintea Impăratului împăraților, murmurând întăritoarea rugă:

— *Mântuește, Doamne, poporul Tău!*

Rugă de-o viață întreagă...

REVISTA TEOLOGICĂ

PREZENȚA DIVINĂ

de

Diacon Dr. EMILIAN VASILESCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Subiectul conferinței mele de astăzi mi-a fost sugerat de lectura câtorva capitole dintr'o lucrare recentă a dlui Petre P. Negulescu, profesor onorar al Facultății de Filosofie din București și membru al Academiei Române. E vorba de lucrarea întitulată *Destinul omenirii*, din care au apărut până acum patru volume. Volumul III, în care se află capitolele amintite, s'a tipărit foarte curând în ediția a II-a, fiind răspândit cu vigilență de întreprinzătoarea editură „Cugetarea". Prin urmare, cartea aceasta se bucură de o bună primire printre intelectualii români, cu toate proporțiile ei voluminoase și cu tot caracterul ei filosofic. Sau poate tocmai de aceea.

Noi, firește, avem destule motive să ne bucurăm că publicul cititor românesc se interesează din ce în ce mai mult de problemele filosofice, știut fiind că sporul de interes pentru problemele filosofice a mers totdeauna mână în mână cu sporul de interes pentru problemele religioase. Dar nu putem să ne bucurăm fără rezerve de popularizarea oricărei filosofii. Iar filosofia dlui prof. Negulescu și a școalei de gânditori români mai tineri ce s'a format în jurul D-sale, nu are prea multe motive să ne fie simpatică, fiind de-a-dreptul potrivnică religiei. Pătrunși de un vetust duh științist, care cadra foarte bine cu avânturile științiste ale secolului trecut, membrii așa zisei „școale de filosofie științifică" dela București văd în religie o mare și străveche pacoste a omenirii, de care ne va scăpa în sfârșit știința și filosofia modernă. Și când ne gândim că o astfel de filosofie a fost profesată timp de zeci de ani de pe o catedră universitară, — într'o foarte frumoasă formă, ce-i drept,— de un profesor respectat și de zeloșii săi asistenți,

iar publicul românesc gustă această filosofie din cărţi care mai toate au fost la început cursuri universitare, nu este oare o datorie a noastră să restabilim adevărul şi să arătăm ce a însemnat şi ce înseamnă religia pentru viaţa omenirii? Nu o conferinţă, nu o carte, ci o enciclopedie întreagă va trebui alcătuită pentru a se arăta nesfârşitele binefaceri ale religiei de-a-lungul istoriei omenirii.

In cele ce urmează, nu vom face decât să reflectăm câteva momente pe marginea capitolelor amintite din *Destinul omenirii*. Unul dintre aceste capitole poartă titlul semnificativ: *Rolul credinţelor religioase*. Aici găsim o întreagă teorie naturistă asupra originii religiei, teorie uşor de combătut, dar nu acesta e scopul vorbirii noastre de astăzi. Rostul credinţelor religioase este, după dl prof. Negulescu, acela de a înspăimânta lumea, de a o ţine sub teroare şi de a-i împuţina toate bucuriile vieţii. Dumnezeu, sub toate formele sub care şi l-au înfăţişat oamenii, n'a făcut decât să-şi chinuiască supuşii, ameninţându-i necontenit cu răzbunările sale şi supunându-i la cele mai crude, cele mai groaznice suferinţe. Şi aceasta nu numai la popoarele înapoiate, unde, recunoaştem şi noi, asprimea vieţii şi cruzimea moravurilor în general aveau drept corelate pe plan religios credinţe inferioare şi practici barbare. Dar, spune dl prof. Negulescu, chiar şi creştinismul, „cu tot caracterul lui de religie a bunătăţii şi a milei, a fost totuşi, şi el, pentru mulţi dintre cei ce l-au urmat, la sfârşitul antichităţii şi în evul mediu mai ales, un netăgăduit izvor de suferinţe, nu numai morale, ci şi fizice".[1] Dumnezeul egoist, aspru, neîndurat, răzbunător, care a terorizat pe Evrei de-a-lungul istoriei lor, Dumnezeul acesta arbitrar şi sălbatec a trecut şi în creştinism, imprimându-i caracterul său deprimant. Căci, spune dl prof. Negulescu, dintre credinţele monoteismului iudeu, cele care au avut o influenţă mai însemnată asupra ideologiei creştine au fost trei şi anume: cele privitoare la păcatul originar, la judecata cea de pe urmă şi la arbitrariul voinţei divine.[2]

[1] P. P. Negulescu, *Destinul omenirii*, vol III., ed. II-a, Bucureşti, Cugetarea, 1944, p. 365.

[2] Idem, p. 379.

Aceste idei în deosebi au făcut ca atmosfera sufletească deprimantă din iudaism să treacă și în creștinism, având ca urmare dezolantele și crudele practici ascetice, pe care dl prof. Negulescu le descrie cu amănunte nesfârșite, fără să uite, firește, nici „ciliciul" cu vârfuri ascuțite, pe care genialul Blaise Pascal îl purta pe corpul gol, ca să se apere de plăcerile simțurilor și de vanitatea lumească.

Atât a văzut dl prof. Negulescu în religie și în creștinism: superstiție, teamă, deprimare sufletească, ascetism absurd. De toate acestea ne scapă, firește, știința modernă, prin descoperirea legilor naturale și prin teoria evoluției, care preconizează un progres indefinit al omenirii, independent de credința în Dumnezeu.

Ideile acestea ale dlui prof. Negulescu, pe care le găsim și în alte lucrări și cursuri ale d-sale și ale unora dintre discipolii d-sale, ne lasă o impresie penibilă, la gândul că știința poate fi pusă în serviciul unei filosofii atât de opace față de marile avânturi ale sufletului către transcendent. Și ne dăm seama odată mai mult că fenomenele religioase, ca și cele morale și artistice, nu pot fi cercetate după metodele obișnuite ale științei, fără să se ajungă la nimicirea însuși obiectului cercetării. Privite din afară, cum este obligat să facă omul de știință, fenomenele acestea nu-și trădează nicidecum esențialitatea lor. Ceea ce izbutește știința să studieze în fenomenele religioase, morale și artistice sunt niște simple urme fără suflet, sunt petale moarte, din care a dispărut mirosul și prospețimea. Trăirile religioase se studiază numai printr'o afinitate sufletească, prin posibilitatea de a te transpune personal în stările sufletești ale credinciosului. Cine n'a iubit niciodată nu va înțelege niciodată mare lucru din semnele exterioare ale iubirii și cine n'a avut măcar odată în viața sa o emoție puternică artistică, e mai bine să nu-și facă un amuzament din a studia condițiile spirituale ale creerii operei de artă. Și cu atât mai puțin are dreptul să se pronunțe asupra naturii și valorii trăirii religioase cineva care n'a simțit măcar odată în viața sa o emoție religioasă profundă. „Cu un astfel de om, spune un mare cunoscător, Rudolf Otto, e greu de tratat despre religie. El e scuzabil dacă, sforțându-se

să scoată tot ce se poate din principiile explicative de care dispune, concepe de pildă estetica drept o plăcere a simţurilor şi religia ca o funcţie a instinctelor sociale şi o valoare socială sau îşi face despre ea o idee încă mai rudimentară. Dar artistul, care face în sine însuşi experienţa estetică şi îi recunoaşte caracterul particular, va refuza politicos să accepte aceste teorii şi omul religios încă mai mult".[1]

Cu alte cuvinte, cine studiază cu ochiu de om de ştiinţă credinţele şi riturile unei religii, fără să participe la însuşi izvorul de energie din care au ţâşnit acelea, nu va înţelege mare lucru şi valoarea lor îi va rămâne străină. Aşa cum s'a întâmplat şi dlui prof. Negulescu. Şi cel puţin dacă d-sa ar fi făcut o cercetare ştiinţifică asupra religiei, studiind toate aspectele vieţii religioase, pentru a ajunge apoi la o încheiere cât de ştiinţifică. D-sa n'a făcut însă decât să adune unele fapte care confirmau părerea d-sale că elementul fundamental al religiei este teama: fie teama superstiţioasă a primitivilor, fie teama de grozăviile iadului, la creştini. Dacă d-sa ar fi făcut un studiu mai aprofundat asupra elementelor care intră în componenţa noţiunii de sacru, cum a făcut de pildă profesorul de studiul religiunilor Rudolf Otto, despre care am amintit mai sus, ar fi văzut că în trăirea religioasă nu intră numai elementul de teamă sfântă, *pavor sacer* sau *misterium tremendum*, — cum numeşte el acea simţire cu totul specifică pe care o avem în faţa majestăţii divine, — ci şi elementul *fascinant*, atracţia irezistibilă către obiectul credinţei religioase. Prezenţa divină e simţită adică nu numai ca ceva de cu totul altă natură decât tot ce există şi inspirând un fel de îngrijorare sfântă, ci şi ca ceva care provoacă uimirea, admiraţia, seducţia şi răpirea până la intensitatea unui delir. Este mai mult decât ceea ce se poate simţi în general în viaţa obişnuită şi de o cu totul altă calitate. Fericirea aceasta religioasă, acest mister beatific al Divinităţii, depăşeşte cu mult aceea ce se poate experimenta de pildă în sentimentul încrederii sau al iubirii. Experienţa misterului în realitatea sa pozitivă şi în calitatea sa internă, spune

[1] R. Otto, *Le sacré*, trad. par. A. Jundt, Paris, Payot, 1929, p. 23.

Rudolf Otto, „procură o fericire nemaipomenită, dar de aşa natură că cineva nu poate nici s'o exprime, nici s'o facă înţeleasă în ce constă; nu poate decât să-i facă experienţa vie. In ea se concentrează şi se amestecă toate bunurile pentru care doctrina mântuirii poate să dea indicaţia pozitivă, dar ea nu se epuizează în ele. Pătrunzându-le şi infuzându-le ardoarea sa, ea face din ele ceva mai mult decât aceea ce inteligenţa poate să înţeleagă şi să spună. Ea procură o pace care întrece orice raţiune. Limba nu poate s'o exprime decât îngăimând. Numai prin imagini şi analogii se lasă întrevăzută de departe, dând despre sine o noţiune inadecvată şi confuză".[1]

Şi această stare de inefabilă fericire, pe care o experimentează credinciosul în prezenţa simţită a obiectului credinţei sale, nu este, cum s'ar crede, apanagiul religiilor superioare sau al creştinismului în deosebi, ci o întâlnim, după mărturia tuturor cercetătorilor, şi în formele înapoiate de viaţă religioasă. Şi în acestea obiectul credinţei nu mai este căutat, dorit, pentru scopuri practice, ca în magie de pildă, ci este dorit pentru sine însuşi, şi practicile religioase, uneori foarte curioase, nu fac decât să pună în contact pe credincioşi cu obiectul transcendent al dorinţei lor arzătoare.

Emile Durkheim, cunoscutul sociolog francez, descoperind la triburile din centrul Australiei acest element fascinant al credinţelor religioase, a crezut că-l poate folosi în scopul teoriilor sale sociologiste, spunând că, în fond, obiectul credinţei Australienilor, pe care aceştia îl simt ca pe o putere ce-i atrage, îi îmbărbătează, le comunică o putere supranaturală, n'ar fi decât societatea, „gândită simbolic". Atât este de adevărat că foarte adesea oamenii de ştiinţă şi mai ales filosofii găsesc în faptele pe care le cercetează aceea ce au pus ei mai dinainte şi neglijează tocmai ceea ce face esenţialul obiectului cercetat.

Cum a putut dl prof. Negulescu să nu observe că ceea ce este fundamental în religie este această luare de contact fericitor cu transcendentul, din care credincioşii işi trag seva lor spirituală? Să răsfoiască oricine cunoscuta lucrare

[1] R. Otto, o. c., p. 60.

a filosofului american William James, *Experienţa religioasă*, în care sunt enumărate mărturii ale credincioşilor renăscuţi, transfiguraţi de sentimentul prezenţei divine. De sigur, James recunoaşte că există şi elementul de teamă în experienţa religioasă, dar acesta nu e singur şi nu e nicidecum predominant. Cu propriile sale cuvinte: „Dacă cercetăm documentele scrise, vom vedea accentuată când nota tristă, când nota fericită. Frica, ziceau cei vechi, a creat cea dintâi pe zei: şi noi găsim, în toate epocile istoriei, confirmări strălucite ale vechiului aforism. Dar nu mai puţin izbitor în istoria religioasă este rolul jucat de bucurie. Ea este sau primul moment al sentimentului religios, sau cel de al doilea, când ea înfrânge teama. Acest din urmă caz, cel mai complex, este de asemenea şi cel mai complet".[1]

Aşa vorbeşte un cunoscător, iar în cartea sa elementul de teamă trece cu totul pe un plan secundar, ca lipsit de putere revelatoare pentru însuşi fondul experienţei religioase, în vreme ce elementul de bucurie umple toate paginile cărţii sale. „Sentimentul religios, spune el, constitue la cel care îl încearcă un nou izvor de energie, o creştere absolută a vieţii. Când în lupta vieţii orice nădejde este pierdută, când lumea din afară ne părăseşte, sentimentul religios vine să reîntinerească şi să transfigureze viaţa noastră interioară, care nu mai era decât un trist deşert".[2] „*Religia*, adaugă el ceva mai departe, *ne face uşoare sacrificiile inevitabile şi ne face chiar să găsim fericirea în ele;* dacă nu există altă influenţă care să producă un astfel de rezultat, numai acesta şi stabileşte însemnătatea sa capitală în viaţa omenească. Dacă nimic altceva nu poate umple în viaţa noastră această funcţie consolatoare şi fortifiantă, religia devine un ruaj esenţial al vieţii. Din punct de vedere pur biologic, dacă îndrăznesc să spun aşa, nu văd că putem să evităm o astfel de concluzie".[3]

Cât de departe ne aflăm, cu o astfel de mărturie, de afirmaţiile dlui prof. Negulescu! Ce puţină înţelegere are d-sa pentru experienţa plină de fericire a credincioşilor,

---

[1] William James, *L'Expérience religieuse*, trad. par F. Abauzit, III-ème éd. Paris, Alcan, 1931, p. 64.

[2] W. James, o. c., p. 41. [3] Idem, p. 44.

când vorbeşte despre înrâurirea deprimantă pe care o are religia asupra vieţii omeneşti! Şi cât de greşită interpretare dă d-sa ascetismului religios, când îl pune pe seama fricii de răzbunarea divină! Oare să fi fost lipsite de sens fericirile pe care le anunţa Mântuitorul celor care vor crede în el? Şi cuvintele „pace vouă", cu care îşi întâmpina totdeauna ucenicii, să fi fost un simplu mod de adresare? In sfârşit, bucuriile de care vorbea sf. apostol Pavel, când spunea: „Cele ce ochiul n'a văzut şi urechea n'a auzit şi la inima omului nu s'au suit" (I Cor. 2, 9), bucuriile acestea, promise credincioşilor, să fie oare simple vorbe? Protestează nu numai marii trăitori ai vieţii religioase, sfinţii şi marii mistici, ci chiar şi simplii credincioşi, care îşi găsesc în Dumnezeu reazimul vieţii şi al oricărei bucurii. „Astăzi, ca şi odinioară, omul religios vă va mărturisi că el, când se află în camera sa ori la câmp, simte prezenţa lui Dumnezeu, simte că ajutorul îi vine ca răspuns la rugăciunile sale şi că sacrificându-şi dorinţele pentru această realitate invizibilă, este umplut de pace şi de încredere".[1]

Iată reproducem din cartea lui W. James câteva dintre numeroasele mărturii ale celor care au experimentat prezenţa divinului şi vom vedea cum sufletul acestor oameni nu este umplut de teroare, ci dimpotrivă, simte cea mai mare fericire: „Imi amintesc, spune unul dintre ei, noaptea, şi aproape locul însuşi pe culmea unei coline, unde sufletul meu se deschise, ca să zic aşa, în Infinit: a fost o întâlnire ca aceea a două fluvii spumegânde, între lumea interioară şi lumea exterioară. Era ca şi când prăpastia deschisă în sufletul meu prin propria mea luptă interioară, făcuse să nască cealaltă, prăpastia de nepătruns care se închidea dincolo de stele. Eram acolo, singur cu Creatorul meu, cu acela fără care nu există nimic în lume, nici frumuseţea, nici iubirea, nici tristeţea, nici chiar ispita. Nu-l căutam, simţeam perfecta armonie a spiritului meu cu al lui. Conştiinţa obişnuită a lumii exterioare se ştersese în mine. Nu-mi rămânea decât exaltarea unei bucurii nespuse. Cum să descriu o astfel de experienţă? Era ca efectul produs

[1] W. James, o. c., p. 415.

asupra noastră de o mare orchestră, când toate notele s'au topit într'o vastă armonie, în care pierdem conştiinţa de tot, afară de emoţia care umple sufletul nostru şi-l face parcă să plesnească. In tăcerea perfectă a nopţii vibra o tăcere încă mai profundă. Era în întunerec o prezenţă pe care o simţeam cu atât mai mult cu cât era invizibilă. Nu puteam să mă îndoiesc de prezenţa lui Dumnezeu, cum nu puteam să mă îndoiesc de propria mea prezenţă. Dacă era una mai puţin reală decât cealaltă, aceea era a mea.

Credinţa mea cea mai înaltă, cea mai adevărată idee a mea despre Dumnezeu a luat naştere atunci in mine. De atunci am mai avut alte iluminări, în care am simţit, ca Moise pe muntele Sinai, că Fiinţa Eternă mă împrejmuia. Dar nu mai era acelaşi freamăt al inimii. Dacă vreodată m'am găsit faţă în faţă cu Dumnezeu, apoi a fost în noaptea aceea, în care am născut din nou, născut din spiritul său. In amintirea mea, n'a fost o bruscă schimbare de gândire sau de credinţă, ci mai degrabă maturizarea concepţiilor mele informe şi naive. Nu era o distrugere, ci o rapidă şi minunată înflorire. Din acel moment, nicio critică adusă probelor existenţei lui Dumnezeu n'a putut să sdruncine credinţa mea. Din noaptea în care am simţit prezenţa spiritului său, n'am rămas niciodată multă vreme fără să încerc acest sentiment. Convingerea tare pe care o am despre existenţa lui Dumnezeu se întemeiază pe această viziune, a cărei amintire e săpată în mintea mea, şi pe convingerea, câştigată prin studiu şi reflecţie, că toţi cei care au găsit pe Dumnezeu au făcut aceeaşi experienţă".[1]

Iată acum şi mărturia unui tânăr de douăzeci şi opt de ani: „M'am simţit, spune acesta, de nenumărate ori în intimă comuniune cu divinitatea. Mă bucuram de aceste întâlniri, fără să le fi cerut sau aşteptat; ele constau numai în uitarea momentană a gândurilor şi a convenţiilor în care e afundată viaţa mea obişnuită... Odată, din culmea unui munte înalt, priveam un peisaj tăiat de văi adânci, până la imensul ocean convex care urca la orizont. Altădată, pe acelaşi munte, nu puteam să văd nimic dedesubtul meu decât albeaţa fără margini a norilor mişcători, de unde

[1] W. James, o. c., p. 56 -57.

câteva creste se înălțau asemenea unor corăbii trăgându-și ancorele după sine. Ceea ce simțeam în acele momente era dispariția temporară a identității mele personale, cu o luminoasă revelație a unui sens al vieții mai adânc decât cel care mi-era obișnuit. Aceasta mă îndreptățește să spun că am avut raporturi personale cu Dumnezeu. Dumnezeu lipsind, lumea ar fi un haos; eu nu pot să concep viața fără prezența sa".[1]

Sentimentul prezenței divine este pentru alții ceva obișnuit, o realitate din care ei își trag necontenit energia spirituală, fără zguduiri puternice ca cele descrise mai sus. Iată, în acest sens, mărturia unui om de patruzeci și opt de ani: „Dumnezeu are mai multă realitate pentru mine decât oricare alt gând, alt obiect, altă persoană. Am un sentiment cu atât mai pozitiv al prezenței sale, cu cât viața mea este mai conformă cu legile sale, înscrise în organismul și în spiritul meu. Imi este prezent când cerul este albastru, ca și atunci când cerul e negru: dacă aș vrea să descriu această stare de spirit, aș numi-o o venerație amestecată cu o anumită liniște desăvârșită. In rugăciunile și laudele mele, vorbesc lui Dumnezeu ca unui prieten: comuniune plină de gingășie! El îmi răspunde totdeauna, adesea prin cuvinte atât de distincte, că sunetul lor pare să-mi izbească urechea; dar în general, printr'o puternică impresie mintală. De obiceiu un text din Biblie îmi reveleaza un nou fel de a-l concepe, pe el sau iubirea lui plină de solicitudine. Aș putea să citez sute de exemple, privind școala mea, viața mea socială, greutățile mele bănești, etc. Această încredere că sunt al lui și că el este al meu nu mă părăsește niciodată, este o bucurie permanentă. Fără ea, viața ar fi o pustietate, un deșert fără margini și fără oaze".[2]

Mă întreb, câți dintre noi n'ar putea semna o astfel de mărturisire? Pentru câți dintre noi nu este Dumnezeu o realitate intimă, cea mai intimă realitate, fără de care mintea s'ar rătăci și acțiunea s'ar angaja în inextricabile

---

[1] W. James, o. c., p. 60.

[2] W. James, o. c., p. 60—61.

contradicții cu noi înșine și cu lumea înconjurătoare? Pentru unii măreția și puterea lui Dumnezeu se impune din afară, din minunata orânduire a lumii și din grija pe care Dumnezeu o pune ca făptura să-și atingă scopurile. Pentru alții prezența și înrâurirea lui Dumnezeu se fac simțite înlăuntrul sufletului, umplându-l de bucurie, liniște, încredere și generozitate. Experiența divinului, pe care au putut-o face și au făcut-o totdeauna, într'un fel sau în altul, și oamenii simpli de pe ogoare, nu e străină nicidecum marilor oameni de știință, pe care descoperirea legilor naturale nu i-a dus la ateism, cum pretinde dl prof. Negulescu, ci dimpotrivă, dacă am sta să culegem mărturiile savanților și filosofilor care au trecut, ca și omul simplu, prin aceeași experiență sufletească a divinului, apoi n'am mai termina curând. Iată totuși o singură mărturie, numai una, aceea a marelui astronom Keppler, cunoscuta rugăciune pe care acesta a înălțat-o lui Dumnezeu la sfârșitul operei sale capitale de astronomie: „Inainte de a părăsi această masă, zicea el, pe care am făcut toate cercetările mele, nu-mi mai rămâne decât să-mi înalț mâinile și ochii către cer și să adresez umila mea rugăciune Autorului tuturor lucrurilor. O tu, care, prin luminile pe care le-ai răspândit în natură, înalți dorințele noastre până la divina lumină a grației, pentru ca să fim strămutați în lumina veșnicei tale glorii, iți mulțumesc, Stăpâne și creator, pentru toate bucuriile pe care le-am încercat în extazurile în care mă cufundă contemplarea operei mâinilor tale. Iată am alcătuit această carte, care cuprinde suma străduințelor mele, pentru a proclama înaintea oamenilor grandoarea operelor tale. Nu m'am lăsat cumva amăgit în prezența minunatelor frumuseți?... Dacă mi-a scăpat ceva nedemn de tine, fă-mă să știu, ca să pot șterge".[1]

Cele mai zguduitoare mărturii despre sentimentul fericitor al prezenței divine ni le oferă însă marii trăitori pe culmile duhului, geniile religioase, sfinții, marii mistici. De ce oare trebue să ne adresăm popoarelor necivilizate, primitivilor, cum li se spune greșit, pentru a prinde notele esențiale ale religiozității? De ce voim oare să facem o experiență crucială în condițiuni atât de puțin favorabile,

cum sunt acelea pe care ni le prezintă etnologia religioasă, când ne stau înainte luminoasele experienţe ale marilor trăitori în duh? Pe datele precare ale entologiei religioase s'au putut întemeia teorii animiste, fetişiste, naturiste, magiste, totemiste şi câte altele asupra originii religiei. Şi tot pe datele etnologiei religioase şi ale unei psihologii religioase ştiinţiste s'au formulat teorii intelectualiste, sentimentaliste, voluntariste şi estetice asupra esenţei religiei, pentru ca doar-doar va fi adusă religia pe plan pur natural şi asimilată cu orice altă trăire biologică, independent de vreo acţiune a transcendentului asupra lumii. Împotriva acestor teorii protestează însă conştiinţa religioasă, pentru care transcendentul este tot atât de real, poate încă mai real decât lumea care ne înconjoară şi pe care o cunoaştem prin simţurile noastre deficitare.

Transcendentul, sesizat prin trăirea directă, prezintă sufletului o certitudine mai tare decât aceea a simţurilor şi aruncă asupra lumii o lumină cu totul nouă. Cine izbuteşte să urce pe culmile trăirii în duh sau este atins în străfundul sufletului de prezenţa activă şi fericitoare a transcendentului, are o certitudine pe care nimic nu i-o poate zdruncina şi o bucurie pe care nimic nu i-o mai poate şterge. Intreaga falangă a ostenitorilor duhului, care brăzdează istoria cu o dâră de lumină duhovnicească, au trăit pentru şi din acele câteva momente în care sufletul lor a experimentat la paroxism atingerea cu divinul. Evenimentul acesta, pe care misticul Jacob Böhme nu poate să-l compare decât cu „viaţa care naşte în mijlocul morţii" şi cu „învierea din morţi" este culmea trăirii mistice şi întreaga mistică nu este decât încercarea anevoioasă de a descrie fericitoarele momente ale atingerii cu divinul. Intr'un astfel de moment, pe care misticul răsăritean Grigore Sinaitul îl aseamănă cu o „beţie", sf. ap. Pavel s'a simţit ridicat până în al treilea cer, iar marele Blaise Pascal a strigat: „Bucurie, bucurie, bucurie, lacrimi de bucurie!" In astfel de momente, suferinţele fizice, mortificările cu asprimea lor, viaţa cu toate mizeriile ei, rămân departe, stinse, neexistente, pentru sufletele cuprinse de flacăra fericitoare a divinului.

Şi trebue să fie cineva cu totul opac la înaltele chemări ale duhului, pentru ca să pună pe seama fricii de iad sau a vreunor deficienţe fizice extraordinarele eforturi ale misticilor de a uşura lucrarea harului în sufletele lor. Insuşi Blaise Pascal n'ar fi, după părerea dlui prof. Negulescu, decât un biet bolnav, care în urma unui pretins accident de pe podul dela Neuilly, când se zice că era să se răstoarne cu trăsura în Sena, ar fi rămas cu teama de căderea în vid şi s'ar fi adâncit din această cauză în misticism. E curios cum această întâmplare, a cărei realitate este contestată de majoritatea criticilor, e luată de dl prof. Negulescu drept adevăr istoric. Şi e aproape nostim cum cercetările lui Pascal asupra vidului au făcut să se nască legenda cu teama sa de căderea în vid. Dar, lăsând de o parte aceste amănunte, mărturisesc că am simţit o adevărată strângere de inimă, când am văzut cât de greşit pot fi interpretate marile eforturi spirituale ale misticilor. E drept că misticii au din ce în ce mai puţină atracţie spre frământările mărunte, quasi-animalice ale vieţii, dar aceasta nu din deprimare sufletească, ci pentrucă ei au gustat din bunuri mult mai de preţ decât cele pe care le poate oferi satisfacerea imboldurilor instinctive. Ei n'au pierdut gustul de viaţă, cum spune dl prof. Negulescu, ci au căpătat gustul de o viaţă cu mult mai intensă decât cea obişnuită, însă trăită pe plan duhovnicesc. Marele filosof francez Henri Bergson, care a închinat misticismului creştin cele mai frumoase pagini ce s'au scris vreodată în legătură cu această splendidă epopee a duhului, a prins ca nimeni altul intensitatea de trăire a misticilor şi se miră cum de au putut fi socotiţi ca bolnavi, nişte oameni care au dat dovadă de o atât de mare putere sufletească şi de un atât de uimitor avânt realizator în ordinea vieţii practice, cum au fost de pildă sf. ap. Pavel şi numeroşi mistici răsăriteni şi apuseni. Sănătatea intelectuală, solid aşezată, excepţională, spune el, „se manifestă prin gustul de acţiune, facultatea de a se adapta şi a se readapta la împrejurări, hotărârea unită cu supleţea, discernământul profetic al posibilului şi imposibilului, un spirit de simplicitate care învinge compicaţiile, în sfârşit un bun simţ

superior. Nu este oare tocmai ceea ce se găsește la misticii despre care vorbim? Și n'ar putea ei servi la definirea însăși a robusteței intelectuale?"[1]

Prin urmare, să nu mai vorbim despre suferințele fizice ale unora dintre mistici, consecințe firești ale marei intensități de viață spirituală ce o desfășoară ei, ci mai degrabă să vedem în experiența mistică, așa cum face Bergson, o fericitoare luare de contact cu însuși izvorul adânc al existenței. „Zguduit în adâncurile sale de curentul care îl va târî, sufletul încetează de a se întoarce asupra sa însuși, scăpând un moment de legea care vrea ca specia și individul să se condiționeze unul pe altul în chip circular. Se oprește, ca și când ar asculta un glas care-l strigă. Apoi se lasă dus, drept înainte. Nu observă direct forța care îl mișcă, dar îi simte indefinibila prezență, sau o ghicește printr'o viziune simbolică. Vine atunci o imensă fericire, extaz în care el se absoarbe, sau răpire pe care o suferе: Dumnezeu e de față, și este înlăuntrul său. Nu mai e niciun mister. Problemele dispar, obscuritățile se risipesc; este o iluminare".[2]

Așa descrie Bergson, în câteva linii pregnante momentul culminant al vieții mistice, extazul, în care sufletul misticului se simte una cu Creatorul său, sorbindu-și puterea din însuși izvorul puterii și bucuria din însuși izvorul celor mai înalte bucurii. Momentele extazului sunt relativ rare în viața misticilor, dar din ele decurge o energie sufletească în stare să mute munții dificultăților și o nesfârșită iubire de oameni, în care misticul îmbrățișează lumea întreagă. Când sufletul s'a cufundat odată în oceanul iubirii divine, el nu poate înceta de a răspândi iubirea în jurul său, „căci iubirea care îl consumă nu mai este simpla iubire a unui om pentru Dumnezeu, este iubirea lui Dumnezeu pentru toți oamenii. In Dumnezeu, prin Dumnezeu, el iubește întreaga omenire cu o iubire divină".[3]

---

[1] H. Bergson, *Les deux sources de la morale et de la religion*, III-ème éd., Paris, Alcan, 1932, p. 244.

[2] H. Bergson, o. c., p. 245—246.

[3] H. Bergson, o. c., p. 249.

S'ar putea spune însă că prezența divinului este numai apanajul oamenilor simpli, care trăiesc în contact direct cu natura, sau numai al unor ființe omenești înzestrate cu o sensibilitate deosebită, sau numai al unor mari savanți și filosofi care adâncesc tainele lumii și ale vieții, sau în sfârșit al celor pe care Dumnezeu i-a ales ca să-i fie vase de mare preț, binecuvântându-i cu suprafireasca bucurie a unirii mistice. Dar noi ceilalți, cei mulți, care nu suntem nici oameni prea simpli, nici firi înzestrate deosebit, nici mari savanți, nici mistici, nu cumva este Dumnezeu pentru noi o teroare, care ne ia gustul de viață, un jug pe care îl purtăm de silă și abia așteptăm ca știința să ne libereze de el? Nu cumva se înșeală toți cei care cred în Dumnezeu și în prezența lui generatoare de fericire în sufletele oamenilor? Au izbutit oare argumentările teologilor să dovedească în chip definitiv, pentru mintea cea mai recalcitrantă, adevărul existenței lui Dumnezeu și al prezenței sale active în lume?

Nu aveți grije, nici nu voiu căuta acum să vă conving de contrariu. Un lucru este însă sigur: Sufletul omenesc este într'o continuă neliniște, într'o continuă agitație, într'o continuă căutare de sine, pentru a se realiza cât mai integral cu putință. Există în ființa omenească o voință profundă de împlinire, de perfecționare, datorită căreia viața noastră capătă un contur omenesc, se deosebește de aceea a animalelor. Această exigență morală, care se agită în adâncul sufletului nostru, ne împinge la creație, la un spor al adevărului, binelui și frumosului, și pe măsură ce ne supunem acestei exigențe morale, pe aceeași măsură devenim noi înșine, ne afirmăm ca persoane și acționăm în conformitate cu eul nostru adânc, adică în deplină libertate. Exigența morală care acționează în sufletul nostru ne creează deci și ne crește spiritualicește. Fără ea, ne-am prăvăli printre animalele care acționează instinctiv și floarea spiritualității noastre s'ar veșteji. Prin ea, suntem susceptibili de un progres nesfârșit în spiritualitate. Ce este această voință profundă care ne frământă sufletul, nu ne dăm bine seama, dar totdeauna când acționăm conform ei simțim un spor de bine, o mulțumire, iar când ne abatem dela indicațiile

ei simțim cum descreștem sufletește, ne pipernicim. In raport cu noi, exigența aceasta de realizare ascendentă, de progres infinit și viață spirituală perfectă, este un fel de lumină, care ne deschide cărarea adevăratului nostru destin. Ea se arată ca o chemare venită de deasupra, dar și din adâncul cel mai de jos al sufletului. Este o inspirație care ne trage spre culmile unde sufletul nostru poate respira liber. Ori, băgați bine de seamă, *„a afirma astfel primatul exigenței morale, în aceasta însăși consistă, cel puțin la început, afirmarea lui Dumnezeu.* Există un absolut în fondul exigenței morale: ei bine! a-l recunoaște înseamnă a afirma deja pe Dumnezeu, orice nume i s'ar da și oricât de imperfect ar fi conceput. Adevăratul Dumnezeu, zicea Pascal, nu este simplu autor al adevărurilor geometrice și al ordinei elementelor, ci un Dumnezeu care face inima să simtă că el este unicul său bine și că nu-și va găsi odihnă decât iubindu-l".[1]

Credem deci în Dumnezeu, chiar fără să ne dăm bine seama, prin însuși faptul de a trăi, de a gândi, de a voi binele și de a ne lăsa seduși de atracțiile frumosului. Credem în Dumnezeu din însuși momentul în care spiritul nostru nizuește din ce în ce mai mult spre spiritualitate și libertate, spre acțiune creatoare și spor de bine în lume. Credem în Dumnezeu în momentul în care lăsăm să lucreze în noi această exigență morală inspiratoare, care, după cum am zis, este în noi, dar care nu se confundă cu noi, pentru că ea ne creează ca ființe spirituale, ne face să devenim persoane. Ne este imanentă, dar și transcendentă în același timp și numai în măsura în care ne supunem apelurilor ei, în acea măsură ne împlinim destinul de ființe spirituale.

Acesta este însă numai începutul luării de contact cu divinul; început pe care, vrând nevrând, îl experimentăm fiecare dintre noi. Mai departe, depinde de noi ca Dumnezeu să pună stăpânire deplină pe sufletul nostru, să-i simțim prezența înnoitoare și fericitoare într'o lumină mai mare sau mai mică. Depinde de eforturile noastre împotriva animalității din noi, pentru ca spiritul nostru să se deschidă

[1] Edouard Le Roy, *Le problème de Dieu,* Paris L'Artisan du livre, 1929, p. 202.

din ce în ce mai mult acțiunii transformatoare a Spiritului absolut. De libertatea noastră depinde, deci, să facem o parte din drum, pentru a ne întâlni cu Dumnezeu și a-i deveni colaboratori la opera de restaurare a ființei noastre deficiente și la aceea de transfigurare a lumii. Geniile și sfinții și-au pus în întregime sufletul la dispoziția lui Dumnezeu, pentru ca prin ei să se repare spărturile făcute de păcat în bunătatea și frumusețea lumii. Noi, cei care nu ne-am învrednicit de daruri atât de bogate, nu suntem totuși lipsiți de prezența și asistența iubitoare a lui Dumnezeu decât atunci când ne refuzăm ei, acceptând de bunăvoie prăvălirea în neantul păcatului.

Cât timp însă înaintăm cu iubire întru întâmpinarea iubirii divine, nu avem de ce ne teme. Dumnezeul nostru nu este un Dumnezeu al urii, nici al răzbunării, nici al chinuirii supușilor Săi. Este Dumnezeul bunătății, al iubirii și al jertfirii de sine. El n'a pus stavilă progresului omenirii, ci tot ce s'a făcut bun în istoria omenirii lui i se datorește. Numai cei care opun vrășmășie lui Dumnezeu și prin aceasta cufundă omenirea în animalitate, numai aceia au dreptul să se teamă de Dumnezeu și de consecințele propriilor lor fapte. Ceilalți, cari își deschid larg sufletul la apelurile transcendentului, n'au să se teamă nici de Dumnezeu, nici de viață, nici de moarte, aducându-și aminte de cuvintele care au răsunat cândva: „Iată, eu cu voi sunt, în toate zilele, până la sfârșitul veacului" (Mat. 28, 20).

Sibiu (Universitate) 22 Aprilie 1945

ÎNTÂLNIREA DELA ACADEMIA ROMÂNĂ

de

Diacon Dr. GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Prima instituţie de cultură naţională, Academia Română, întrunită în obicinuita-i sesiune de primăvară, programase o şedinţă festivă pe data de Luni 28 Maiu a. c. Intrunirile solemne de specia aceasta, ştiam de mult, sunt tot atâtea praznice ale spiritului nebiruit care umple de lumină paginile mohorâte ale istoriei. Toţi ochii sunt aţintiţi asupra lor, cu interes şi cu emoţie. Acolo, oamenii — cei mai aleşi dintre ei — consacră valorile create de Dumnezeu, aştern cununi de lauri pe frunţile dogorite de suflarea geniului, reconfortează legitima mândrie a poporului nostru de păstori şi ţărani care mai ales cu astfel de prilejuri vede ce lujeri sănătoşi cresc pe tulpina-i plină de vlagă.

Măreţul ospăţ al muzelor a început la câteva zile după ce a amuţit mugetul armelor încleştate în vâltoarea celui mai cumplit răsboiu care a pustiit vreodată scoarţa continentului nostru. El are semnificaţii multiple.

Academia Română avusese deosebita onoare să orânduiască oarecând între titularii secţiunii istorice pe *Nicolae Titulescu.* Profesor universitar, om de ştiinţă şi advocat renumit, ţara noastră a avut în el cel mai destoinic şi mai influent apărător al drepturilor sale imprescriptibile. Viaţa politică internaţională ni-l revendica făţiş pe acest mare european. In toiul unui banchet cu care Quai d' Orsay cinstise cândva prezenţa în Paris a unei misiuni diplomatice române, cineva spusese că dacă vechea datină de-a angaja miniştri dintre străinii de vază ar mai fi în uz, Franţa l-ar fi ales pentru departamentul afacerilor externe pe Nicolae Titulescu. Atitudinea acestui om de-o sclipitoare

inteligenţă în răsunătorul proces al optanţilor unguri, l-a făcut celebru. Conştient de primejdiile cari pasc ţara noastră, a trântit în calea expansionismului Germaniei imperialiste bariera solidă a Micei Înţelegeri, militând totodată pentru orientarea politicei noastre externe spre Rusia sovietică şi făcând în acest sens un început plin de făgăduinţi, care din ştiutele pricini n'a fost valorificat aşa cum dictau interesele vitale ale ţării noastre.

Dar mai presus de toate, diplomatul român de faimă mondială Nicolae Titulescu a fost cel mai credincios zăvod al libertăţii popoarelor.

Scaunul lui dela Academia Română, cernit prin dispariţia-i pretimpurie, a fost oferit fără ezitare, cu o impresionantă unanimitate de voturi, tânărului şi osârduitorului Episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Prea Sfinţia Sa D. D. *Nicolae Colan*. Trei ani s'au scurs de când tot într'o zi însorită de Maiu (1942), soborul celor mai luminaţi bărbaţi de cultură ai Neamului nostru l-a orânduit în şiragul „nemuritorilor". Înainte de aceea cu patru ani (1938), Academia Română îi hărăzise Prea Sfinţiei Sale cetăţenia de onoare.

Câte s'au petrecut de-atunci încoace, se ştie.

Rămas de bunăvoie acolo unde-i e locul păstorului la bine şi la rău, în aşteptarea dreptăţii de care a fost ferm convins în toată bunăvremea că nu va întârzia să sfarme brutalul arbitraj dela Viena, noul membru activ al Academiei Române a amânat rostirea îndătinatului Discurs de recepţie până în primăvara anului acestuia. Şedinţa solemnă din 28 Maiu a. c. s'a transformat astfel într'un act de reparaţie istorică.

Se ştie că uzanţele academice îi obligă pe titularii înaltei instituţii de cultură românească, la intrarea în rândurile membrilor ei, să facă elogiul antecesorului — abia după aceea urmând desvoltarea subiectului preferat pentru solemnitate. Lăsând laoparte faptul că inamicii politicii titulesciene, pe cât de număroşi pe-atât de brutali, s'ar fi zbârlit foarte la simpla pomenire a numelui său ager ca o mustrare meritată, socotim că spiritul omului care s'a mistuit o viaţă întreagă ca să consolideze pacea popoarelor

şi să urgisească răsboiul, se răsucea îndurerat în sălaşul său fără de moarte la auzul pomelnicului vredniciilor sale, recapitulate unei generaţii încruntată de înverşunările vremii care i le-a călcat în picioare cu o nesocotinţă criminală. Omul de-o rară sensibilitate sufletească şi de nebănuită fineţă a spiritului care-i Episcopul-academician dela Cluj, n'ar fi putut comite nici odată un astfel de ultragiu — inocent în fond — la adresa memoriei marelui Său precursor. Să fim înţeleşi: Dacă stările nefireşti pe cari le cunoaştem cu toţii ar fi durat o viaţă de om, Episcopul Nicolae Colan, ales membru activ al Academiei Române, ar fi putut să fie văzut strecurându-se cu smerenia călugărească pe care toată lumea o ştie, când „hatul" de pe Feleac i-o permitea, spre locul Său din incinta înaltei instituţii — dar Discursul de recepţie nu-l mai rostea în vecii vecilor. Pentru că aşa-i Prea Sfinţitul Episcop Nicolae Colan, curat la cuget şi la faptă, ca viţa ţărănească din care a ieşit, ca spiritul şagunian într'ale cărui trainice frumuseţi s'a nevoit o viaţă întreagă.

Oaspe pasionat al cronicilor bătrâne şi interpret talentat al scripturilor pauline, a cules din slova reavănă a celor dintâi podoabele unui graiu substanţial şi fermecător, iar din înţelepciunea celorlalte cuminţenia unei gândiri profunde şi echilibrate. In sclipitorul Său Discurs de recepţie, oaspeţii şedinţei solemne din 28 Maiu a. c. — noi l-am văzut în manuscris — au putut desluşi aceste calităţi prea arareori îmbinate în una şi aceeaşi persoană. Cu greu ne putem imagina o mai consistentă şi mai captivantă disertaţie despre *„Biserica Neamului şi unitatea limbii române"*, ca cea cu care Prea Sfinţitul Episcop Nicolae Colan a desfătat distinsul auditoriu prezent la şedinţa amintită. Iar elogiul lui Nicolae Titulescu a arătat ce ireproşabilă unitate de vederi se poate stabili pe chestiunea conservării păcii popoarelor între un diplomat şi un teolog, amândoi proprietari ai unei inteligenţe rafinate şi ai unor inimi frematătoare ca năzuinţele fireşti ale spiţei ce ni i-a dat.

Prea Sfinţitul Episcop Nicolae Colan a trăit ca puţini alţii amarul vremurilor de izbelişte ale căror rigori Nicolae Titulescu s'a sbătut cu toată vigoarea geniului său să le

evite, prin înţeleapta politică pacifistă căreia i-a slujit cu devotamentul unui martir.

Senin şi îndelung răbdător, când intoleranţa galonatei boierimi maghiare de tip reacţionar şi de năravuri feudale sugruma viaţa de obşte a poporului răbduriu din Ardealul de Nord, Prea Sfinţia Sa aşternea în paginile unui calendar clujan (editat de ziarul „Tribuna Ardealului"), această mărturisire curată ca ochii sfinţilor şi fermă ca vârtutea lor:

„Oricât s'ar mai gâlcevi învăţaţii în jurul acestei întrebări, pare adevărat că sufletul unei naţii îl zidesc mai ales trei puteri: legea, limba şi pământul.

In orice caz, sufletul neamului nostru a fost zidit de legea lui Hristos, pe care o mărturisim după rânduiala răsăriteană. Dulceaţa ei ne-a făcut blânzi, îngăduitori şi iertători faţă de semenii noştri — *de orice limbă şi credinţă ar fi ei* — şi tot ea ne-a învăţat să înfruntăm cu eroică seninătate vitregiile vremilor — bineştiind că numai celui credincios până la moarte i se dă cununa vieţii" (Apocalips 2, 10).

Nobleţe, limpezime şi frumuseţe a împrumutat sufletul nostru şi din graiul strămoşesc. Căci adevăr a grăit poetul când a spus: „Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim"...

De aceea — cinstind după cuviinţă credinţa, limba şi pământul altora — ne iubim, mai ales, limba şi pământul nostru. In ele iubim, mijlocit, pe însuşi Părintele nostru cel ceresc, după a cărui rânduială ne este dat să vieţuim creştineşte, pe aceste plaiuri, în mijlocul altor naţii".

Asta, în 1941, pe la Crăciun, când jugul aşezat pe grumajii norodului din Ardealul de Nord de latifundiarii din camera magnaţilor devenise insuportabil. Respectuos faţă de credinţa, limba şi datinile altora, Episcopul-academician dela Cluj vorbea limbajul unui democrat de cea mai pură esenţă într'o vreme când adevărata democraţie europeană era abia la alfabet. Şi — ceea ce este mai important — se comporta în consecinţă.

In acelaş an de cazně, P. Sf. Sa făcuse această zguduitoare mărturisire:

„Cum am mai fost şi cum se cade să fim totdeauna, suntem şi azi, cărturari şi ţărani, preoţi şi cre-

dincioşi, împreunaţi în sfântă frăţie şi hotărâţi să rămânem aşa în toate zilele vieţii noastre. Asta-i tăria noastră, că alta nu avem".

Poporul îl iubeşte şi îl stimează, căci are de ce: e doar „mirele" lui fidel. De aceea, deodată cu urmaşul lui Nicolae Titulescu, în incinta Academiei Române a intrat însaşi proverbiala omenie a spiţei noastre de ţărani legaţi de glie şi de cerul creştin.

*

Am recitit recent interpretarea pe care Prea Sfinţia Sa o dăduse, în 1938, alegerii Sale ca membru de onoare al Academiei Române:

„De sigur, gândul care v'a călăuzit când aţi purces la această alegere, n'a izvorât din preţuirea vredniciei mele zidite pe vreo osebit de bogată lucrare ştiinţifică. Pentru acest fel de lucrare — după aşezata vorbă a cronicarului — „timp hodenit şi gând slobod trebuiaşte". Iar eu nu l-am prea avut...

Conştient de puţinătatea vredniciei mele, vă rog să-mi îngăduiţi, Domnilor, să nu tâlcuiesc alegerea mea în Academie decât ca un omagiu pe care cei mai străluciţi reprezentanţi ai ştiinţei şi culturii româneşti îl aduc Bisericii neamului.

Această Biserică, da, este vrednică de înalta DVoastre cinstire..."

Răspunsul Academiei Române la această creştinească încercare de autosubestimare a venit în 1942, când înalta instituţie l-a orânduit între membrii ei activi, pe temeiul operei culturale şi ştiinţifice a acestui cult şi râvnitor ierarh ortodox ardelean, care cu o lună înainte de-a se produce evenimentul în chestiune isprăvise de tipărit *Noul Testament dela Cluj*. De altcum, renumitul istoric ardelean dl Prof. univ. Dr. *Silviu Dragomir*, în îndătinatul răspuns ce l-a dat Discursului de recepţie al Prea Sfinţiei Sale, a avut grije să arate fără ocol aptitudinile ştiinţifice ale Episcopului-academician, cari l-au ridicat acolo unde trebue să stea fruntaşii culturii noastre. Şi dl Prof. S. Dragomir vorbia în deplină cunoştinţă de cauză: cunoaşte opera

noului dsale coleg de Academie și cunoaște tot atât de bine omul, căci fusese oarecând unul din profesorii venerați ai studentului teolog dela Sibiu care în 1936 devenise Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului. Intâlnirea lor din 28 Maiu a. c. trebue să fi fost emoționantă.

Cealaltă — aceasta „în duh" — nu mai puțin. Căci idealul pacifist pentru care s'a mistuit Nicolae Titulescu arde vâlvătaie în inima generoasă şi'n fapta cuminte a Episcopului Nicolae Colan.

Sub cupola severă a Academiei Române, spiritul lui Nicolae Titulescu s'a întors împăcat printre ai săi. Oameni de seamă, în frunte cu *Regele României,* care a prezidat solemnitatea, au stat mărturie la săvârşirea acestui act de restaurare a unei valori nepieritoare.

Recunoştinţa Bisericii noastre faţă de strălucitul Ierarh dela Cluj, pentru cinstirea excepțională de care a făcut-o părtașe prin suprema încununare a vredniciilor Sale personale, depăşeşte hotarele strâmte ale vremii.

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR ȘI PLATON[1]

de

ȘT. BEZDECHI
Profesor universitar, Sibiu

Observația din urmă nu e prea departe de adevăr, dacă e vorba de acea filosofie clasică a păgânilor, reprezentată de un Socrate, un Platon și un Aristotel, care căuta desăvârșirea sufletului în știință și rațiune. Dar lucrurile stau cu totul altfel, când ne gândim că după epoca susnumiților cugetători lumea antică a avut atâția filosofi cari ca Epicureii și Cinicii, nesocotind știința, se îndeletniceau numai cu laturea morală a filosofiei, făcând-o astfel cât mai accesibilă poporului. Dela aceștia din urmă au împrumutat și scriitorii eclesiastici atâtea lucruri, încât uneori e destul de greu să afli ce deosebire este, dacă nu între părerile fundamentale, dar cel puțin între atitudinea și metoda unora și a celorlalți.[2] Chiar și opera unui Hris. e plină de astfel de elemente. Iată două exemple: opusculul Sf. Ioan întitulat „Despre comparația între monah și rege" tratează un loc comun stoic:[3] e destul să schimbi cuvântul *monah* în *filosof*, ca să ai o adevărată *chreia* stoică; de asemenea toate acele portrete de filosofi creștini ce sunt schițate de atâtea ori de vestitul episcop *(v. de pildă cel din Omil. XXI la epist. către Efeseni c. 4)* nu sunt altceva decât un loc comun la Stoici. Poate tocmai de aceea discipolul lui Libaniu nu ocărește pe niciun filosof păgân așa de strașnic[4] ca pe Diogene din Sinope, vestitul cinic, „care pe mulți i-a uimit, dar, desigur, n'a folosit nimănui" *(Omil. XXXV la epist. către Corinteni, Patr. gr. LX 301—302).*

Și cu toate acestea există o deosebire fundamentală între noua religie și toate școlile filosofice ale neamurilor păgâne, în care dis-

[1] Urmare dela p. 205.
[2] V. Hatsch. o. c. 72 și urm. Ed Meyer o. c. III 529 și urm.
[3] v. Lietzmann, loc. cit. p. 1813.
[4] v. Elser, o. c. p. 563.

cipolii învăţau iar dascălii predau că omul îşi poate găsi mântuirea prin sine însuşi, în vreme ce pentru creştini această părere constituia un păcat mortal căci ei erau convinşi că fericirea eternă se poate dobândi numai cu ajutorul harului şi prin revelaţia divină.[1] Era într'adevăr o trăsătură a unui suflet trufaş — şi trufia a perdut pe toţi păgânii — să crezi că omul poate fi salvat prin propriile lui forţe, ceea ce era destul ca să facă doctrina păgână să se deosebească de cea a păgânilor ca cerul de pământ.

Totuşi n'a fost niciun sistem filosofic care să se apropie mai mult de credinţa creştină decât cel platonic. Lucru pe care, după cum am văzut, l-a observat şi Fericitul Augustin. Căci dacă lăsăm la o parte felul de a obţine mântuirea sufletului, toate celelalte mai că se potrivesc. Platon afirmă că cel mai mare bun constă în a ne face asemenea lui Dumnezeu, că nu trebue să plătim răul cu rău, că viaţa nu e altceva decât o pregătire pentru moarte; că apoi trebue să alegem viaţa solitară, ca una ce e mai potrivită pentru filosofie şi pentru mântuirea sufletului, că toate bunurile trebuesc să fie comune, că Dumnezeu e bun din toate punctele de vedere; marea deosebire între creştinism şi platonism e că acesta din urmă afirma, cum ştim, că mântuirea sufletului se poate căpăta doar prin *harul* ştiinţei şi numai *de către puţini*, ceea ce constituia o fundamentală deosebire de crezul adepţilor învăţăturilor evanghelice. Astfel scriitorii eclesiastici, care în locul ştiinţei ce era accesibilă doar unora au pus pe Dumnezeu, un „Dumnezeu plin de milostivire" de care se puteau toţi apropia cu uşurinţă, au izbutit să aducă la nivelul norodului acea doctrină păgână aristocrată, făcând-o *eficace*. Căci raportul dintre creştinism şi platonism era acelaş ca dintre verbul *a voi* faţă de *a putea*.[2]

Dacă astfel stau lucrurile, atunci de ce a fost Hris. un aşa de înverşunat adversar al lui Platon? De ce l-a acoperit de atâtea ori

---

[1] „Ştiinţa (care îi face pe demoni trufaşi) umflă, caritatea însă întăreşte", zice fer. Augustin (Despre cetatea lui Dumnezeu) VIII 20 în cap. intitulat „Despre calitatea ştiinţei care umflă pe demoni".

[2] v. Dr. F. Ch. Baur, Sokrates und Christus, Leipzig 1876, p. 238 şi urm.: „Să recunoaştem că niciodată n'a existat în afara Bisericii o filosofie mai creştină decât cea platonică; să recunoaştem că creştinismul, care dela început era implicit istoriei universale, a ajuns — înainte de apariţia lui trupească în persoana şi în viaţa lui Iisus — la o culme a iluminării şi apariţiei în cugetul gânditor ce năzueşte după adevărul divin, şi această Evanghelie este Platonismul; astfel vom fi spus despre el tot ce se poate spune mai bun şi mai de seamă".

cu injurii? Răspundem: pentru că incomparabilul predicator nu cunoştea decât parţial şi uneori superficial opera gânditorului atenian pentru care el n'avea nicio afinitate,[1] nicio simpatie şi pe care îl judeca pornind dela idei preconcepute. Cea mai mare parte din acuzaţiunile pe care Sf. Ioan le aduce discipolului lui Socrate sunt locuri comune ce provin din surse indirecte, adică din lectura Sfinţilor Părinţi anteriori de argumentele cărora se slujeşte şi fiul Anthusei. E evident că cunoştinţele despre Platon câştigate pe această cale sunt aproape totdeauna necomplete şi nesigure iar uneori direct greşite, arătându-ne că Sfântul nu cunoaşte din lectură proprie dialogul sau problema din Platon, de care se ocupă. Intr'adevăr, dacă n'ar fi aşa cum afirm, cum se explică afirmaţia lui Hris. că Platon ar fi susţinut că trebue să acordăm crezare poeţilor în ceea ce spun despre Dumnezeu?[2] Dar noi ştim că vestitul filosof a avut o părere tocmai contrarie în această chestiune, de vreme ce, cum e notoriu, el era convins că poeţii trebuesc alungaţi din Stat pentru că răspândesc credinţe greşite despre divinitate.[3] Tot în această categorie intră şi acuzaţia ce i-o aduce Hris. întemeietorului Academiei, cum că n'ar fi condamnat posesia banilor, lucrul cu totul fals, căci o astfel de părere i se poate imputa unui Aristotel, dar nicidecum aceluia cari a scris *Legile.*[4] Acesta din urmă şi-a mai atras din partea Sf. Ioan şi învinuirea că ar fi afirmat cum că e indiferent dacă te hrăneşti cu carne de om, cu alte cuvinte dacă eşti un canibal.[5] Dar e ştiut că fiul lui Ariston n'a afirmat niciodată o astfel de enormitate, care poate fi pusă în seama Stoicilor sau a Cinicilor. Cred că de aici se vede cam de ce grad era şi la ce se reducea cunoştinţa fiului Anthusei despre opera sau ca să fim mai drepţi, despre o parte — destul de mare, de altfel — a scrierilor atât de nedreptăţitului filosof păgân.

Nu ştiu dacă mai e necesar să trec în revistă şi acele critici — ca să nu zicem calomnii — pe care i le aduce aceluiaşi marele predicator creştin, calomnii ce par a deriva din Diog. Laerţiu şi alţi

[1] Cred că se înşală A. Puech când afirmă [p. cit. 16] că Hris. pomeneşte des pe Platon fiindcă *sufletul său simţea o afinitate pentru el.* Adevărul, pe cât reiese, pare a fi tocmai contrariul.

[2] v. Omil III la epist. către Rom.

[3] Republ. X 600 e şi urm.

[4] Omil. XXXVI la Faptele Apost. c. 2.

[5] Cuv. pentru Sf. Vavila c. 9. Vezi despre Stoici Diog. Laert. VII 65.

scriitori. Intr'adevăr Sf. Ioan, neobservând adevărul, insinuiază că discipolul lui Socrate era dedat pederastiei,[1] că era invidios pe toţi,[2] că n'a râvnit decât să-şi satisfacă ambiţia şi să ajungă la glorie,[3] iar în altă parte afirmă că, după ce şi-a trădat şcolarii, şi-a sfârşit viaţa în chip mizerabil.[4] Ba merge până acolo încât nu stă la îndoială să spună că Platon a fost un mare prefăcut;[5] şi, nemulţumit cu atâta, critică şi pe maestrul marelui filosof, prin aceste cuvinte: „Dealtfel şi acela (Socrate) a băut cucută, nu că i-ar fi fost îngăduit s'o bea sau să n'o bea, ci pentru că — vrând-nevrând — trebuia să facă acest lucru. Aşa că fapta lui era izvorîtă din silă, nu din virtute". [Omil. IV la epist. către Corinteni. Patr. gr. LXI p. 38.)

Dar această afirmaţie este, după cum se ştie, eronată şi eroarea e cu atât mai ciudată cu cât ştim că Sfântul, care citise pe Criton, cunoştea adevărul. De aci pare a reuşi că el a ignorat voit realitatea faptelor în această chestiune.

Să trecem acum la celelalte critici aduse de ilustrul ierarh conducătorului Academiei, critici care sunt în cea mai mare parte împrumutate din lectura scriitorilor eclesiastici mai vechi. In categoria aceasta intră afirmaţia prin care Sf. Ioan caută să ştirbească gloria filosofilor greci — între care Platon jucase rolul de căpetenie — susţinând că ei au ajuns la noţiunea unui Dumnezeu incorporal „după ce au vorbit cu ai noştri (adică cu Iudeii şi cu profeţii lor) în Egipt".[6] Ştim însă că părerea aceasta era un loc comun luat dela scriitorii de mai înainte. Deci ea nu-i aparţine marelui predicator.

De aceeaşi natură e critica adusă Statului platonic, problemă în care şi-au spus opinia mai toţi Părinţii Bisericii, dintre care cei mai mulţi, cum ştim, găseau reprobabilă măsura preconizată de el ca femeile să fie comune, idee ce părea monstruoasă creştinilor. Despre această măsură vorbeşte pe larg şi fiul Anthusei,[7] care astfel a găsit iar un prilej ca să acopere de injurii pe nefericitul oaspe al tiranului Dionisie acuzându-l vehement „că a venit cu o concepţie de Stat în care a propus multe legi ruşinoase" (Omil. IV la Faptele Apost. c. 4). Una

---

[1] Elser o. c. 556; Omil. II la epist. către Rom.
[2] Omil. IV la Faptele Apost. 4.
[3] Omil. II la epist. către Romani.
[4] Omil. XXXIII Mateiu (Patr. gr. LVII 592).
[5] Omil. XXXV la epist. către Corint.
[6] Omil. LVII la Ioan.
[7] Omil. II la Ioan; Omil. IV la Fapt. Apost. 4; Omil. V împotriva Iudeilor 3.

din aceste necuviințe consta în aceea că filosoful edictase ca femeile să fie înarmate cu căşci şi cu pulpare, spunând că neamul omenesc nu se deosebeşte întru nimic de al cânilor. De aceea, afirmă amarnicul censor, a fost atât de puţin viabilă reforma propusă de Pl., încât multora nu le e cunoscută nici măcar din nume.[1]

Dar nimic n'a stârnit aşa de mult supărarea Sfântului ca teoria despre migraţia sufletelor, pe care discipolul lui Socrate ar fi împrumutat-o, după părerea lui Hris. dela Pitagora „de parcă s'ar fi străduit ca nici dela sine, nici dela altul să nu aducă ceva folositor"[2] (Elser, op. cit. 560). Invăţătura aceasta despre suflet este cea mai ruşinoasă din toate, şi Pl. a conceput-o imitând pe alţii când a zis „că sufletele oamenilor se fac muşte, ţânţari şi arbuşti, că Dumnezeu e tot una cu sufletul şi făcând alte multe afirmaţii din cele mai ruşinoase" (Omil. II la Ioan I). Nemulţumit cu atâta, continuă să ia în râs pe marele filosof, adăogând în alt loc: „Ce ne foloseşte să ştim că sufletul se face muscă? De fapt musca nu s'a schimbat în muscă, ci s'a dus la sufletul ce sălăşluia în Platon" (Omil. IV la Fapt. Apost. c. 4). Asemenea „teorii" nu sunt decât *nimicuri* ce stârnesc când râsul, când indignarea Sfântului, care socoate că şi Pitagora, şi Pl. şi alţi filosofi greci n'au fost altceva decât nişte rătăciţi întrecuţi cu mult în filosofie de apostoli (Omil. III la Ioan). Dar argumentul acesta fusese întrebuinţat de atâtea ori de scriitorii eclasiastici dinainte, dela care l'a împrumutat şi Platon.[3] Şi acest lucru nu trebue pierdut din vedere, dacă vrem să înţelegem motivul de care au fost determinaţi unii admiratori ai lui Hris. să creadă că el cunoaşte perfect opera marelui filosof elen: astfel de admiratori, când citeau omiliile şi tratatele lui Ioan Gură de aur, găsind în scrierile Sfântului atâtea critici ce păreau a dovedi că el a studiat cu râvnă operele gânditorului atenian, îndată au şi decretat că marele predicator era saturat de filosofie platonică, fără să ia seama că asemenea critici şi obiecţiuni la adresa vestitului filosof Hrisostom putea să le ia — cum le-a şi luat — dela scriitorii creştini dinainte. Aceasta rezultă pe de o parte din cele spuse mai sus, apoi şi din faptul că Hris. e nu odată

[1] Elser, op. cit. 569 şi urm.

[2] Omil. IV la Fapt. Apost. 4.

[3] v. Tatian. Cuv. împotriva Grecilor 2—3; Hipolit, Cartea împotr. Gr. cap. II Patr. gr. X 799; v. apoi cele spuse în această privinţă la cap. II al acestei lucrări, unde am vorbit de Grigorie din Nysa şi de Nemesiu.

surprins — cum am văzut mai sus — făcând erori masive ce se explică prin aceea că cunoştinţa lui despre Platon, excepţie făcând de lucrările cu caracter mai ales etic ale acestuia, se reducea la puţin lucru şi denota în chip evident un fel de pornire a omului Bisericii împotriva sublimului gânditor. Se poate deci afirma în genere că cunoştinţa lui despre filosofia greacă nu era de primul rang, iar citaţiunile lui ce se referă la astfel de probleme ne fac impresia că citim mai degrabă versurile unui satiric sau unui comic [1] ce e obişnuit să se amuzeze pe spinarea filosofilor.

In această rubrică intră şi mustrarea pe care fiul Anthusei i-o aduce lui Platon că „deşi avea o idee rea despre zei, totuşi el li se închina de ochii lumii". Apoi adăoga: „Se spune că Pl., măcar că ştia bine că cele ce se spuneau despre zei sunt neadevăruri, totuşi lua parte la sărbătorile şi la celelalte slujbe în cinstea lor, pentru că nu putea să lupte împotriva datinei; şi lucrul acesta îl învăţase el — aşa ne asigură Sfântul — dela maestrul său care, după ce a ajuns să fie bănuit de inovaţii în domeniul religiei, nu numai că n'a putut să-şi realizeze planul, dar şi-a pierdut şi viaţa, măcar că încercase să se apere în faţa tribunalului" (Omil. VII la epist. către Corinteni c. 7).

(Sfârşitul urmează)

[1] Cf. Elser o. c. 560 şi Diog. Laert. passim.

SUB STREAŞINA BISERICII

Prelucrări[1]

de

SABIN SIBIANU

1. SATUL ETERN

Dacă învăţătorul sau preotul meu mi-ar fi vorbit în tinereţe despre „satul etern", cred că l-aş fi privit cu ochi mari şi clătinând din cap ca omul care nu pricepe mai nimic din ceea ce i se spune. In cel mai fericit caz, ca un cititor pasionat de poveşti cu Indieni ce eram, aş fi înţeles cam atâta cât înţeleg Pieile Roşii din expresia sacrosanctă „tărâmurile veşnicei vânători" — „raiul" lor — sau, eventual, ceea ce creştinul numeşte „ceruri". Că „satul etern" ar face parte din realităţile tărâmului acestuia, asta nu mi-ar fi putut trece prin minte nici în ruptul capului. Las'că pe vremea aceea aveam altceva de făcut decât să plutesc pe aripile mlădioase ale visărilor. Un copil are atâtea treburi de isprăvit, chiar dacă cei vârstnici nu sunt de aceeaşi părere. Cum se desprimăvăra, îmi făceam fluerici din coaje de salcie. Ce îndeletnicire minunată: să dai roată salciilor din din lunci, cu briceagul la'ndemână, să-ţi tai un lăstar fraged şi să-l frământi uşurel cu prăselele cuţitaşului până când coaja verde se desghioacă de pe lemnul neted şi umed de sevă! In toiul secerişului, alte satisfacţii de neuitat: să cări corfa cu mâncare şi ulcioarele cu apă afară la hotar şi apoi să te întorci acasă în vârful carului încărcat, îngropat până'n gât în snopii de grâu sau în fânul proaspăt cosit, veţi recunoaşte că asta nu-i puţin lucru pentru un copil. Iar toamna, la scuturatul nucilor, la cules de vie, pentru ca apoi, când iarna-şi aşternea mantia-i sclipitoare de zăpadă, să te laşi fermecat de jocurile interminabile care-ţi înfloresc bujori sub pieliţa trandafirie a obrajilor şi să simţi astfel ritmul

[1] După *Karl Pfleger*: Im Schatten des Kirchturms. Stille Erlebnisse. 3 Auflage. Paderborn, Verlag Ferdinand Schöningh 1936.

răpitor ca un basm al succesiunii anotimpurilor umplându-ţi viaţa de sens şi de bucuria de-a trăi. An de an aceeaşi poveste; de fiecare dată mereu nouă, ca şi când nu s'ar mai fi petrecut nici când; cer şi pământ, oameni şi dobitoace, prezintă un farmec inepuisabil.

Adevărul este că trăiam, fără să ştiu, viaţa fără de moarte a satului etern. Aveam s'o ştiu mai târziu, când cincisprezece ani la rând viaţa agitată a unui mare oraş m'a ferecat în cătuşele ei. Tot respectul pentru oraş. Omenirii, aglomerările urbane îi sunt absolut necesare. Oraşul este laboratorul mereu activ al spiritului şi al culturii; şi, peste tot, al oricărei istorii. Fapt care nu-i dă dreptul să privească satul peste umăr, minimalizându-i însemnătatea. Oraşul trăeşte numai pentru că satul îl hrăneşte. Şi anume, nu exclusiv trupeşte, ci spiritualiceşte şi sufleteşte deopotrivă. Se ştie prea bine cât de artificială, cât de nefirească, neomenoasă şi ireligioasă este adeseori mentalitatea şi viaţa orăşenească. Şi se mai ştie, apoi, că criza dureroasă a culturii noastre actuale nu este altceva decât consecinţa directă a hegemoniei spirituale şi morale pe care o exercită amintita mentalitate. Cultura noastră este o cultură urbană; ea a pierdut contactul cu Dumnezeu şi cu natura. Tocmai de aceea, ca să se tămăduiască, are nevoe de cura de aer proaspăt a satului: aci, ziua-i hărăzită muncii, iar noaptea repaosului întremător; aci, vezi soarele şi stelele pe bolta cerului, şi mai vezi în fiecare trecător un suflet; aci, naşterea şi moartea, botezul şi îngropăciunea sunt evenimente de-o atât de covârşitoare însemnătate încât se vestesc prin dangătul clopotului din turnul bisericuţei şi nimeni nu le trece cu vederea; aci, legătura cu glia şi cu Dumnezeu reprezintă suprema taină — o taină de sine 'nţeleasă — care i se desvălue fiecăruia ori de câte ori se crapă de ziuă sau amurgul se pogoară peste sat.

Acesta-i satul etern pe care l-am descoperit întâia oară când trăiam la oraş. Străbătându-i străzile largi, în forfota cărora mă simţiam mai însingurat decât într'un pustiu nepopulat, amintirile copilăriei ţâşneau din străfundurile sufletului meu învăluite'n pâclele părerilor de rău. Se trezeau la viaţă, băteau încetişor în portiţa inimii mele

plină de reminiscenţele lor ca un pom încărcat de roadă, mă strigau în nopţile de insomnie străpunse de şuierăturile enervante ale trenurilor în mers, îmi deşteptau în audiţie internă, valuri-valuri, dangătele sărbătoreşti ale clopotelor duminecale, învăluindu-mă într'un dor de casă — casa din sat — un dor fără leac.

Şi acum, mă aflu din nou acolo de unde sunt, în mediul care m'a plămădit. Incerc senzaţia întremătoare a celui ce se ştie în lumea căreia-i aparţine din fire. E surprinzător cât de fragile sunt rădăcinile pe care săteanul le poate prinde în solul orăşenesc. Câţi medici de circumscripţii rurale sau notari cercuali nu credeau, când îşi făceau studiile, că n'o să se poată lipsi de viaţa orăşenească, pentru ca îndată ce s'au aşezat la ţară să constate cu câtă firească uşurinţă se acomodează traiului din mediul rural. Un preot, aşa cred eu, se simte acolo la sat şi mai bine decât ei. Căci misiunea preoţească, mai mult decât oricare alta, îi înlesneşte fuziunea organică cu sufletul poporului, dacă peste tot acest suflet mai există, adică dacă materialismul iluminist orăşenesc nu cumva îl va fi pustiit până la dispariţie. Biserica, preotul şi satul ţin una de alta, sunt părţi ale aceluiaş întreg. Separate deolaltă, se prăpădesc ca un copac plin de sevă despicat de secure. Ele îşi aparţin reciproc nu numai din considerente juridice. Dimpotrivă, ele sunt unite prin legături reale, tainice, al căror tărie există totdeauna, chiar dacă uneori nu se simte.

Mie unuia, cel puţin, aşa mi se pare. Imaginile şi gândurile nepretenţioase pe cari le-am aşternut în paginile ce urmează, n'au fost confecţionate la masa de scris de dragul subiectului „Satul etern". Nu! Ele s'au înfiripat dealungul vremii, din însaşi viaţa de toate zilele a unui preot de sat. Insemnări fragmentare făcute întâmplător într'un ziar pastoral, câte-odată prin gazete şi reviste chiar, le-au ocrotit de dintele nemilos al unei vârste care dă uitării cu destulă uşurinţă constatări şi experienţe ce nu trebue să fie uitate.

ATITUDINI

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN ŞI BISERICA

— CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII MINISTRULUI CULTELOR —

Asupra muncitorimii din ţara noastră — ca şi'n alte părţi — au fost prăvălite adeseori cuvinte grele de hulă. Înţelegându-se pretutindeni şi de toţi — chiar şi de aceia cari nu aveau curajul mărturisirii făţişe — că revendicările ei sociale sunt juste, beneficiarii sângerosului sistem de exploatare a omului de către om preferau să creieze diversiuni: muncitorimea a fost învinuită de lipsă de patriotism şi calificată, cât priveşte viaţa religioasă, ca „fără Dumnezeu".

Sensibilitatea românească pe chestiunea iubirii de Patrie şi a ceea ce numim „frica de Dumnezeu", este îndeobşte cunoscută. Ca să faci odios pe cineva, ins sau pătură socială, ajunge să-i tăgădueşti una din aceste însuşiri specifice ale firii neamului nostru. Când i le negi pe amândouă, demnitatea învinuitului este terfelită iremediabil. Până la proba contrară, fireşte.

Muncitorimea română a îndurat din greu, vreme îndelungată, costisitoarele neajunsuri ale avalanşei de infamii cu care au gratificat-o, direct şi mai vârtos pe ocolite, adversarii dreptelor ei năzuinţi. Şi totuşi, au existat destule cugete curate cari înţelegeau raţiunea de-a fi a luptelor clasei muncitoreşti: ele vizau exclusiv îmbunătăţirea *detestabilelor condiţiuni de viaţă în care era ţinută această oropsită categorie socială. A tuturora, adică nu numai a celor de ordin strict economic. Muncitorimea, însetată de dreptate cât priveşte raportul dintre salar şi muncă, se doria cu egală ardoare după o viaţă spirituală de nivel cât mai ridicat. Şi dacă sistemele anticvate de guvernământ, dela noi şi de aiurea, n'au dovedit măcar râvna minimală în scopul satisfacerii năzuinţelor clasei muncitoreşti, ce-i de mirare dacă aceasta s'a constituit în puternice organizaţii politice, pornind la luptă pentru câştigarea drepturilor ce i-au fost refuzate într'o formă sau alta.*

Social-democrată sau comunistă, pe faţă sau în ilegalitate, muncitorimea română n'a fost nici odată atee. Cele petrecute dela 23 Aug. 1944 încoace, ne-au lămurit pe deplin asupra acestui adevăr. Şi acum, înţelegem că muncitorimea noastră nici nu putea să fie altfel, mai ales acolo unde preoţimea a stat alăturea de sufletul ei. Pildele ce le primea dinafară, nu încurajau câtuşi de puţin atitudini răstite faţă de Biserică şi credinţa'n Dumnezeu. Partidul comunist al URSS stabilise de mult raporturi amicale cu Biserica ortodoxă rusească şi colaborarea lor loială în cursul răsboiului victorios de apărare a Patriei sovietice le-a apropiat şi mai mult. Adversitatea dintre regimul politic de guvernă-

mânt și Ortodoxia rusească, exploatată până la ridicol de propaganda reacționară — țaristă, fascistă sau altfel — s'a dovedit a fi pură iluzie. In Franța, care totdeauna a iubit „stânga", încă înainte de a începe cel de al doilea răsboiu mondial, Maurice Thorez, secretarul general al Partidului comunist, făcea catolicilor presante apeluri la colaborare. Recent, acelaşi om politic, înapoiat dela Moscova în patrie, a declarat ziarului „Temps present" că „noi suntem partizani ai liberei conştiinţe... Ca şi Engels, am considerat totdeauna ca fiind o prostie a declara răsboiu religiei". Şi dovezile de specia aceasta se pot înmulţi.

Dar să ne întoarcem la noi, acasă...

Nu mai departe decât aici la Sibiu, cine a cercetat biserica cea nouă din cartierul CFR, ridicată din daniile generoase ale muncitorilor dela drumul de fier, înregimentaţi politiceşte în Partidul comunist român (PCR), şi-a putut da seama de adevăratele simţăminte pe cari le nutresc aceştia faţă de instituţia sfântă.

Ajuns la starea de libertate de care a fost lipsit fără întrerupere dela întregirea României, PCR n'a comis nici un act de ostilitate faţă de Biserică. Dimpotrivă! Reforma agrară, în săvârşirea căreia PCR a avut un rol precumpănitor, nu s'a atins de proprietăţile bisericeşti. Reprezentanţii în guvern ai acestui partid onorează un preot drept coleg al lor, titular la departamentul Cultelor, şi frecventează sfintele slujbe dela catedrala patriarhală.

Mai mult!... şi faptul acesta, mărturisim fără ocol, ne-a umplut de-o deosebită bucurie: In 21 Maiu a. c., la praznicul de pomenire al sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, o seamă de personalităţi fruntaşe, bisericeşti şi politice, au ţinut să-l sărbătorească pe preotul-ministru al Cultelor, Păr. Iconom-Stavrofor Constantin Burducea, din prilejul onomasticei sale. La Liturghia arhierească pe care vicarul patriarhal P. Sf. Arhiereu Dr. Veniamin Pocitan a săvârşit-o în capela Seminarului central din Capitală, s'au întrunit, alăturea de I. P. Sf. Patriarh Nicodim, P. Sf. Episcop Ieronim al Chişinăului şi membrii delegaţiei Bisericii sore ruse, dnii: Prim-ministru Dr. Petru Groza, Ministrul muncii Dr. Lotar Rădăceanu (social-democrat), Primul secretar de Legaţie al URSS Dangulov, dna Ana Pauker şi dl Vasile Luca (comunişti), secretarul general al FND, ş. a.

Dintre cuvântările rostite la solemnitatea care a urmat după sf. slujbă, cea a dlui Vasile Luca, cunoscutul fruntaş comunist, ne-a atras îndeosebi luarea aminte. Ziarul „Scânteia", organul Comitetului central al PCR (nr. 232 din 26 Maiu a. c.), ne oferă textul ei. Transcriem de-acolo cele ce urmează:

„In numele Comitetului Central al Partidului Comunist din România a luat cuvântul tov. Vasile Luca care a spus printre altele:

„Nu este întâmplător că noi reprezentanţii Partidului Comunist din România am venit la această sărbătoare.

Partidul despre care s'a spus că e distrugător de biserică, Partidul care a fost calomniat de oamenii ce s'au pus în slujba streinilor,

oameni cari s'au pus în slujba imperialismului german, și ne-au împins într'un răsboiu nedrept, a fost prigonit numai pentru motivul că a vrut să trăiască în prietenie cu poporul sovietic.

Noi am venit aci ca să demonstrăm dorința noastră ca preoțimea să facă parte din lupta pentru democrație și libertatea popoarelor.

Clerul joacă un rol important în viața poporului român.

Așa cum Biserica ortodoxă rusă a ridicat steagul împotriva barbariei fasciste, avem credința că și preoțimea noastră va fi în fruntea luptei pentru democrație (vii aplauze).

Datorită Armatei Roșii și Aliaților, fascismul a fost doborit din punct de vedere militar, dar el trebue distrus și din punct de vedere politic și moral.

Preoțimea democratică română a pornit la luptă și merge mână în mână cu poporul român.

Partidul Comunist a recunoscut rolul preoțimei în opera națională de a clădi o Românie democratică și de aceia am fost pentru apărarea intereselor clerului (vii aplauze).

Noi colaborăm cu preoțimea democratică și cu toate forțele democratice pentru ca țara noastră să intre cu adevărat în familia țărilor democratice și vecinii noștri. Impreună cu aceste popoare să fim în bazinul dunărean stâlpii păcii respectând drepturile tuturora, căci numai așa ne respectăm drepturile noastre".

Această mărturisire cu caracter public, prin francheța ei lipsită de echivoc, spulberă toate îndoielile ce ar mai fi existat cu privire la atitudinea PCR față de Biserică și cler.

Ea constitue, apoi, o recunoaștere justă a funcțiunii mântuitoare pe care instituția sfântă a îndeplinit-o statornic în sânul poporului român, dealungul sbuciumatei sale istorii. Căci noi n'am avut, nici odată, biserici latifundiare și preoți bancheri. Clerul român a împărtășit soarta amarnică a iobagului și înaintea scaunelor asupritoare de odinioară el a apărat demnitatea și nevoile robotitorilor gliei noastre darnice cu aceeași vigoare cu care propovăduia obștei urmarea lui Hristos. Epicele răsmerițe populare, frecvente mai ales în istoria Ardealului, au avut totdeauna în fruntea luptelor pentru pământ, pentru libertate și dreptate, chipuri de preoți a căror alipire de norod a intrat în spuma legendei.

Dl Vasile Luca, secretarul general al FND, a definit fără ocol atitudinea PCR, al cărui membru marcant este, față de Biserică și preoțime. Faptul acesta nu-l puteam lăsa să treacă nerelevat.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

NOUL TESTAMENT
dela Cluj

NOUL TESTAMENT al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos tipărit cu binecuvântarea şi purtarea de grijă a Preasfinţiei Sale *Nicolae*, Episcopul Vadului, Feleacului şi Clujului. *Ediţia II.* Cluj, Editura Episcopiei ortodoxe române 1945, p. 464.

In primăvara anului 1942, presa bisericească şi mirenească de pe tot cuprinsul ţării a încrestat la răboj un eveniment osebit de important pentru istoria culturii noastre religioase: în capitala Ardealului, ajunsă vremelnic sub stăpânire străină, Prea Sfinţia Sa D. D. *Nicolae Colan*, Episcopul Vadului, Feleacului şi Clujului, tipărise *Noul Testament* într'o versiune primenită. Sensibilă la tot ceea ce se lucra cu tragere de inimă pentru conservarea moştenirii străbune de dincolo de Feleac, mai ales de către oamenii Bisericii, atâţia câţi rămăseseră să împărtăşească alăturea de neînfricatul lor Chiriarh neajunsurile opresiunii maghiare, conştiinţa românească de pretutindenea a înveşnicit fapta P. Sf. Episcop Nicolae Colan sub numele de *Noul Testament dela Cluj*. Gândul celor ce a luat act, cu tresăriri de legitimă mândrie şi încredere în vitalitatea spiţei ardeleneşti, de acest rod binecuvântat al cărturăriei P. Sf. Episcop Nicolae Colan, se întorsese cu veacuri înapoi, când un alt vlădică ortodox român de dincoace de munţi, Mitropolitul Simion Ştefan, în împrejurări similare, tipărise pentru întâia oară în româneşte întreaga carte a Legii celei noui, cunoscută îndeobşte sub numele de *Noul Testament dela Bălgărad* (Alba-Iulia). Atunci ca şi acum, traducătorii râvneau să pună la'ndemâna poporului dreptcredincios cuvântul învăţăturii de viaţă dătătoare a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos în vesmântul limbii înţelese de Românii de pretutindenea. Istoria, recunoscătoare, a aşezat — de aceea — numele şi fapta vlădicilor Simion Ştefan al Bălgăradului şi Nicolae Colan al Clujului în galeria ziditorilor culturii noastre religioase, ca unii cari sub aceeaşi zodie neprielnică stând cu neamul lor cu tot, au nutrit preocupări similare.

La Floriile anului 1942, când mântuise tipărirea ultimei coale a *Noului Testament dela Cluj*, P. Sf. Episcop Nicolae Colan scria în postfaţa cu care însoţise această lucrare epocală:

„Ştiut este că'n zilele de cumplită viforniţă ca cele de acum, creştinii caută cuvântul dumnezeesc cu mai multă sete decât în zilele

de pace binecuvântată. Şi e firesc să fie aşa. Căci, mai cu seamă în asemenea vremi, unde ar şi putea să alerge ei după povaţă şi mângăiere, dacă nu la nesecata fântână de înţelepciune şi mângăieri a dumnezeieştii Scripturi?

Pricini ca acestea ne-au îndemnat să dăm la lumină şi să punem la îndemâna iubiţilor noştri fii sufleteşti, dacă nu Biblia întreagă, cel puţin Noul Testament al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos".

In intenţia iniţială a P. Sf. Episcop Nicolae Colan, Noul Testament dela Cluj urma să fie o reeditare a versiunii Mitropolitului Andreiu Şaguna, săvârşită în anii 1856-1858. „Voiam, anume — scrie P. Sf. Sa în postfaţa amintită — ca şi prin aceasta să ne arătăm osebita noastră cinstire faţă de marele „dătător de legi şi datini" al sfintei noastre Biserici. Ne-am dat însă seama degrab, că dela tipărirea Legii celei nouă de către marele ierarh, până astăzi, au trecut aproape o sută de ani. Se cuvenea deci să mai tocmim haina graiului şagunian pe trupul vremii de azi.

Cu ajutorul lui Dumnezeu treaba aceasta am şi făcut-o. Dar în strădania noastră ne-am ferit, întru cât ne-a fost cu putinţă, să ne atingem de mireasma cea dulce a graiului bătrânesc".

Traducerile româneşti existente, au fost puse la contribuţie în măsură mai mare sau mai redusă. Pentru buna reuşită a versiunii clujene, după însaşi mărturisirea Preasfinţitului traducător, tălmăcirea I. P. Sf. Patriarh Nicodim al României şi cea a Păr. Prof. univ. Dr. Grigorie Pişculescu (Gala Galaction), au fost îndeosebi utile. *„Iar unde am avut vreo nedumerire mai adâncă, ne-am dus chiar la izvodul de obârşie, adică la cel grecesc, ca să dobândim lămurire deplină"*.

Destinată folosinţei obşteşti, pentru care o recomandă îndeosebi limba-i dulce ca un fagure de miere, în potrivirea căreia P. Sf. Episcop Nicolae Colan astăzi este neîntrecut, versiunea clujană a Noului Testament corespunde întru totul şi exigenţelor ştiinţifice. Fidelitatea cu care este redat textul original, fără a fi una de ordin strict literal — aceasta de obiceiu învârtoşează şi artificializează stilizarea gândurilor sfinţilor autori — vădeşte iscusinţa exegetului în alegerea termenilor celor mai potriviţi pentru exprimarea înţelesului genuin al cuvântului de Dumnezeu insuflat. Preocupările preferate ale profesorului de Teologie biblică de odinioară, pe cari P. Sf. Sa nu le-a părăsit nici după orânduirea Sa la cârma ctitoriei vlădiceşti a lui Ştefan cel Mare, culminează în tipărirea Noului Testament dela Cluj.

Cele treimii exemplare ale primei ediţii, au fost literalmente „svântate" din librării, într'un timp record — şi numai de Românii din Ardealul de Nord, căci dincoace de Feleac nu ne-au putut fi trimise decât vreo douăsute. Retipărirea devenise de mult o necesitate urgentă.

De sfintele Paşti ale anului acestuia, *a doua ediţie* a *Noului Testament dela Cluj* a văzut lumina tiparului. Dificultăţile împreunate

cu procurarea hârtiei de tipar n'au îngăduit majorarea tirajului inițial de treimii exemplare. Execuția tehnică este ireproșabilă. Calitatea materialului, superioară. Formatul, portativ (15/20 cm. față de 15/24 cm. la ediția întâia). Titlurile capitolelor au fost suprimate. Ir schimb — și *inovația* aceasta ușurează considerabil aflarea rapidă a locurilor dorite — esențialul pericopelor este marcat prin sublinieri în text, făcute cu litere vizibile (caractere aldine).

*

Intr'o conferință publică ținută Duminecă 28 Noemvrie 1943, la Universitatea Daciei Superioare, refugiată la Sibiu, printre alte, ne-am îngăduit a articula următoarele fraze de încheiere:

„Câtor dintre vo', iubiți studenți, nu le ard inimile de dorul unei grabnice întoarceri în cetatea de obârșie de dincolo de deal. Pe vatra ei de lumină, Universitatea Ardealului a creat și dăruit științei, în numai douăzeci de ani de viață românească, opere mai multe și mai valoroase decât antecesoara ei maghiară în tot decursul îndelungatei stăpâniri străine de altă dată. Mai trebuia ceva, pentru ca prestigiul cultural al Clujului să fie desăvârșit. Vremelnica înnoptare al cărei prag l-a trecut în toamna anului 1940, l-a găsit *fără o Biblie ieșită din teascurile harnicelor sale tiparnițe românești.* Astăzi, o are. I-a hărăzit-o Episcopul-academician P. Sf. Sa Nicolae Colan".

Vivant opera sequentia!

Dr. GRIGORIE T. MARCU

CRONICA

PRIMIREA SOLEMNĂ A P. SF. EPISCOP NICOLAE COLAN LA ACADEMIA ROMÂNĂ. După ce în anul 1938 îl proclamase membru de onoare al ei, Academia Română l-a ales, în 1942, pe P. Sf. Episcop *Nicolae Colan* al Vadului, Feleacului şi Clujului, membru activ al secţiunii istorice, în locul rămas vacant prin moartea pretimpurie a marelui Nicolae Titulescu. Rostirea Discursului de recepţie, prin care noul titular al primei noastre instituţii de cultură naţională urma să-şi facă, potrivit uzanţelor academice, intrarea solemnă în rândurile „nemuritorilor", a fost programată abia pentru sesiunea din primăvara anului acestuia, care reprezintă întâia întrunire a luminatului sobor de învăţaţi ai neamului după sfărmarea hotarului nedrept de pe Feleac, ce ne-a fost impus prin brutalul arbitraj axist dela Viena.

Majestatea Sa Regele *Mihai I*, în exercitarea prerogativelor Sale de preşedinte de onoare al Academiei Române, a binevoit a fixa şedinţa festivă pentru recepţia P. Sf. Episcop Nicolae Colan pe data de Luni 28 Maiu a. c. Solemnitatea a fost onorată cu prezenţa Majestăţii Sale şi a dlor: Gh. Tătărăscu, vice-preşedinte al Consiliului de miniştri şi ministru al Afacerilor externe, ca reprezentant al Guvernului; Şt. Voitec, ministrul Educaţiei naţionale; D. Negel, mareşalul Palatului; General Victor Dombrowschi, primarul general al Capitalei; G. G. Mironescu, fost prim-ministru; Colonelul Petruc, prefectul poliţiei Capitalei şi miniştrii plenipotenţiari Const. Vişoianu, Savel Rădulescu, Vasile Stoica, I. Buzdugan, Eugen Filotti şi Gh. Constantinescu.

Preşedintele activ al Academiei Române, dl Prof. univ. Dimitrie Gusti, a rostit un discurs în care a dat expresie îndoitei bucurii cu care membrii acestei înalte instituţii întâmpină prezenţa Suveranului pe fotoliul prezidenţial şi complectarea scaunului lui Nicolae Titulescu prin alegerea P. Sf. Episcop Nicolae Colan, „reprezentantul autorizat şi eminent al Ardealului reîntregit".

A luat apoi cuvântul Majestatea Sa Regele *Mihai I*, care a spus următoarele:

„Mulţumesc pentru primirea ce Mi-aţi făcut şi pentru frumoasele cuvinte cu care M'aţi întâmpinat.

Vin azi în mijlocul Domniilor Voastre cu sufletul mişcat de cele mai curate simţăminte, păstrând cu duioşie obiceiul lăsat de Auguştii Mei Inaintaşi.

Gândul meu se îndreaptă în primul rând către cei ce au fost răpuşi înainte de a-şi fi putut da întreaga contribuţie ştiinţei, artei şi culturii româneşti. Nădăjduesc însă că vom găsi cu toţii în jertfele lor, ca şi în cugetele noastre, destulă energie pentru ca sacrificiile făcute să nu fi fost zadarnice.

Domnilor Colegi,

In anii vitregi, plini de grea suferinţă pentru Mine şi poporul Meu, deşi n'am putut fi prea des în mijlocul Domniilor Voastre, v'am urmărit şi am fost fericit să văd activitatea Domniilor Voastre, întotdeauna bogată şi rodnică.

Mă bucur să văd intrând astăzi în rândurile academicienilor un părinte sufletesc, fiu al Ardealului.

Prea Sfinţitul Nicolae Colan dă la iveală pentru generaţiile tinere, prin activitatea Sa spirituală închinată hrisoavelor bisericeşti, documente preţioase pentru cunoaşterea trecutului poporului român.

Trecutul unui neam este garanţia prezentului său, precum şi a viitorului.

Dorinţa Mea este ca acest viitor să fie făurit numai din frumos şi curat. Să cimentăm astfel un organism sănătos şi puternic pentru scumpa noastră ţară, dându-i un nou imbold spiritual şi moral.

...Cu deplină speranţă în Dumnezeu, cu toa'ă credinţa în dreptatea poporului nostru şi în alesele lui însuşiri, am desăvârşita convingere că prin munca şi unirea tuturor vom isbuti să aşezăm acest neam la locul pe care îl merită între popoarele lumii.

Declar şedinţa deschisă.

Noul membru şi coleg Prea Sfinţitul Nicolae Colan, este rugat să-şi rostească discursul de recepţie".

P. Sf. Episcop *Nicolae Colan* a mulţumit Suveranului şi Academiei Române pentru onoarea de a fi fost ales membru activ al acestei ilustre instituţii şi apoi, după îndătinatul elogiu la adresa înaintaşului Său Nicolae Titulescu, şi-a desvoltat subiectul Discursului de recepţie, întitulat *Biserica Neamului şi unitatea limbii româneşti.*

I-a răspuns, din partea Academiei Române, dl Prof. univ. Dr. *Silviu Dragomir.*

Textele discursurilor rostite de P. Sf. Episcop Nicolae Colan şi de dl Prof. S. Dragomir vor apărea integral într'un număr viitor al revistei noastre. Reproducerea lor se poate face numai după ce vor fi publicate de Academia Română, întâietatea tipăririi fiind un privilegiu al acestei înalte instituţii.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

NOTE ŞI INFORMAŢII

NU pentru prima oară Biserica ortodoxă din Ardeal s'a înfrăţit cu oamenii de bine, pentru a se pune în slujba poporului. Şi acum, ca şi în trecut, se vede rolul ei covârşitor în redresarea vieţii obşteşti.

In 8 August 1943 a luat fiinţă, în municipiul şi judeţul Sibiu, Cooperativa „Sănătatea Neamului", sub preşedinţia I. P. Sf. Sale *Dr. Nicolae Bălan*, Mitropolitul Ardealului, şi prin strădania cunoscutului institutor cooperator dl *Ioan N. Ciolan*, cu 1964 membrii fondatori.

După un an de activitate intensă a acestei folositoare instituţii, roadele sunt mai mult decât îmbucurătoare. De altfel bilanţul pe care îl prezentăm mai jos este suficient pentru a se desprinde din el importanţa Cooperativei „Sănătatea Neamului" în opera de ridicare a masselor.

Indată după lucrările de organizare şi de amenajare a localurilor, aparatelor şi instrumentelor tehnice trebuincioase filialelor, Cooperativa a reuşit ca la 1 Ianuarie 1944 să poată pune la dispoziţia poporului 6 cabinete dentare, 4 maternităţi comunale şi 12 circumscripţii medicale.

Personalul utilizat timp de un an pentru funcţionarea filialelor a fost de 6 medici dentişti, 1 medic ginecolog, 1 medic specialist pentru nas, gât şi urechi şi 12 medici universali, secondaţi în activitatea lor de 5 laboratoare la cabinetele dentare şi patru moaşe pe lângă maternităţile comunale.

Cu toate greutăţile materiale şi neajunsurile inerente stării de război, precum şi a concentrării personalului medical, Cooperativa „Sănătatea Neamului" a reuşit să încheie primul său an de activitate cu următorul bilanţ de frumoase realizări:

1. s'au dat 4788 consultaţii medicale asociaţilor şi familiilor lor, fie la sediile Cooperativei şi cabinete medicale, fie la domiciliu;

2. s'au dat 3735 consultaţii împreunate cu lucrări dentare;

3. s'a dat asistenţă şi îngrijire la 161 lehuze, dintre cari la 62 în maternităţi proprii ale Cooperativei şi s'au făcut 480 vizite medicale prenatale;

4. s'au internat în spitale 26 asociaţi grav bolnavi pentru intervenţii chirurgicale;

5. au fost salvate dela moarte 5 femei cu naşteri anormale, care au fost transportate de Cooperativă la Clinica din Sibiu;

6. s'au făcut 1760 vizite la domiciliile asociaţilor în vederea întocmirii carnetului de sănătate al familiilor asociaţilor şi pentru

sfaturi şi îndrumări igienice, în cadrul acţiunii preventive.

Realizările înşiruite aci dovedesc că ţelurile spre care tinde opera aceasta de asistenţă socială au fost atinse în cea mai mare parte, ţinând mai ales seamă de faptul că activitatea Cooperativei „Sănătatea Neamului" a început în vremuri cu totul excepţionale. Pe lângă aceasta se mai adaugă faptul că ea n'a primit nici un sprijin material din partea Ministerului Sănătăţii sau a altei instituţii, în afară de concursul dat de Biserică prin organele în subordine, la îndemnul şi pilda I. P. Sf Mitropolit Nicolae.

Toate cheltuielile provenite din activitatea Coperativei, ea şi le-a acoperit din fondurile proprii, care se ridicau în anul 1944, în oraşul şi judeţul Sibiu, la suma de Lei 14.500.000.

Convinşi de rolul acestui aşezământ, numărul membrilor a crescut la un total de 8870, cu 2820 asociaţi capi de familie, aşa că se dă asistenţă sanitară la aproape 9000 persoane.

Dar rostul Cooperativei „Sănătatea Neamului" nu se opreşte aici. Ea devine azi un îndreptar preţios pentru noua aşezare a organizării sanitare a ţării şi a asigurărilor sociale.

Azi, Cooperativa „Sănătatea Neamului", opera priceputului cooperator dl I. N. Ciolan, este ajutată de unităţi cooperative economice din oraşul şi judeţul Sibiu, care dau obolul lor sub formă de subvenţii, pentru a se menţine un fond necesar bunei funcţionări.

Intâiul bilanţ al Cooperativei „Sănătatea Neamului" este mai mult decât mulţumitor. Strădania tuturor celor ce i-au înţeles menirea este încununată de mulţumirea că îngrijirea suferinţelor trupeşti ale celor săraci îmbunătăţeşte sănătatea întregului nostru popor.

EUGENIU E. MUNTEANU

*

VREMURILE stăpânite de furia demonului distrugerii au început să-şi trăiască ultimele zile, iar zorile păcii, ordinei şi reconstrucţiei, îşi fac tot mai simţită apariţia, atât în sufletul singuratecului, cât şi în lumea întreagă.

Răsboiul „dintre noi" s'a sfârşit.

Dacă s'a sfârşit răsboiul armelor, nimeni n'ar putea spune şi susţine că s'a terminat şi răsboiul spiritelor. Nu. Hotărît că nu.

Spiritul geniului uman va trebui să facă covârşitoare sforţări pentru reconstrucţia şi punerea în funcţiune normală a tuturor sectoarelor de vieţuire umană: spirituală, culturală, socială, economică, tehnică, etc. Şi astfel de realizări n'au întârziat şi nu vor întârzia să se făurească.

Vremurile de pace le cer. Ele sunt în continuă ascensiune: cele bune vor fi mai îmbunătăţite, cele mai puţin bune vor fi refăcute, iar cele rele vor fi extirpate şi înlocuite. Aşa se va face şi aşa trebue să se facă, pentru că aşa-i normal.

Astfel, ca şi'n domeniul social, economic, etc., şi pe terenul spiritual, care nu merită mai puţină atenţie decât alte domenii,

în baza unui lung program de activitate, se fac noui progrese şi noui reforme.

Aşa, Părintele Burducea, ministrul Cultelor, primind pe reprezentanţii presei, printre alte, a făcut şi următoarea declaraţie:

„In înţelegere cu d. ministru *Răşcanu şi cu Şeful Statului Major, am obţinut ca prin legea recrutării tinerilor teologi, să fie scutiţi de serviciul militar cei ce se vor preoţi, iar studenţii să fie amânaţi pentru a-şi putea termina studiile.* Legea cuprinde studenţii de orice rit".

Fără'ndoială că Părintele ministru Burducea, atunci când a găsit de bine să militeze pentru obţinerea unei astfel de scutiri pentru viitorii preoţi ai Bisericii şi ai neamului, a fost conştient că cere ceva impus de tradiţia Bisericii în general, de tradiţia Bisericii noastre naţionale în special, şi de însuşi Dreptul canonic. P. C. Sa şi-a dat seama că vechiul „privilegium imunitatis" nu este numai un privilegiu pur personal, ci el constitue unul din stimulentele vitalităţii Bisericii, că o ţară nu se poate servi numai într'un fel, ci în mai multe feluri şi că fiecare funcţiune statală îşi are limitele sale de activitate, o spiritualitate specifică în care se desvoltă, o compatibilitate cu sine însuşi şi, deci, o incompatibilitate cu anumite funcţiuni ale organismului social.

Oricum s'ar interpreta şi orice s'ar crede despre acest „privilegium", el îşi are raţiunea sa suficientă.

De sigur că asta nu înseamnă că de acum înainte şcolile noastre teologice vor fi locaşuri de refugiu. Acest favor justificat nu-l vor avea decât cei „chemaţi", iar organele competente vor avea grijă să purceadă la o cât mai severă selecţiune — nu „profesională", ci „misionară". Procedând în felul acesta vom deveni de real folos Bisericii şi poporului.

N'avem decât să aducem, pe această cale, Părintelui ministru Burducea, pentru preţiosul serviciu făcut Bisericii prin această măsură, expresiunea recunoştinţei noastre.

AVRAM PETRIC

CUNOSCUTULUI avocat sibian dl Dr. *Ioan Fruma*, i-a fost acordat de către Academia Română, în sesiunea din primăvara aceasta, marele premiu „Vlasto", de 50.000 Lei, nedivizat, pentru lucrarea dsale intitulată „Responsabilitatea medicului" (apărută la Sibiu în 1943, pag. 532).

Este singura lucrare ştiinţifică premiată de Academia Română în ultimii doi ani.

Dl Dr. Ioan Fruma a publicat recent, în colaborare cu Păr. Prof. univ. Dr. Grigorie T. Marcu, cartea de mare succes „Procesul Mântuitorului" (Sibiu 1945, pagini VIII+348; „Seria Teologică" nr. 30).

NU-MI amintesc numele celui ce mi-a vorbit despre sufletul lui Titulescu. Ştiu numai că mi-a desvăluit o lume nouă, surprinzătoare, din viaţa marelui bărbat. De aceea fragmentul ce-l relatez mi-a rămas adânc încrustat în suflet. Prin el, perso-

nalitatea lui Titulescu câştigă dimensiuni de autentic reprezentant al poporului român.

...Era pe vremea strălucitelor lui succese dela Societatea Naţiunilor, grăia interlocutorul meu. Mă prezentasem să-i aduc omagiile unui admirator devotat. Şi l-am întrebat: „Se spune despre Excelenţa Voastră că aţi fi francmason şi indiferent în ale credinţei. E adevărat?" Drept răspuns, Titulescu a deschis geanta ce o purta mereu cu el, a scos de acolo o mahramă înflorită în cusături româneşti şi a desfăcut-o: în ea erau două iconiţe ortodoxe, a Mântuitorului şi a Maicii Domnului, şi mi-a spus: „Vezi aceste iconiţe? Le am dela mama. Le port mereu cu mine. Ori unde-aş fi, dimineaţa şi seara, îmi fac rugăciunea în faţa lor. Eu cred că ele m'au păzit şi mi-au dăruit toate biruinţele..." Era mărturisirea uluitoare în simplitatea ei a unui om mare, care cu cât e mai mare cu atât se simte mai aproape de Dumnezeu şi de neamul său, în ceea ce constituie inima vieţii lui: credinţa ortodoxă.

..Un alt episod. Intr'o zi, la Geneva, prin nebăgarea de seamă a valetului, un ambasador străin — care se manifesta ca fervent catolic — surprinde pe N. Titulescu în rugăciune. Era dimineaţa. Mirat, diplomatul îl întreabă: „Se poate? Excelenţa Voastră sunteţi credincios? Dar nu v'aţi manifestat niciodată în acest sens". — „Da. Se poate; sunt credincios. Şi încă ortodox! Credinţa însă — în Ortodoxie — nu e paradă, ci smerenie şi intimitate"...

...Poate cel ce mi-a desvăluit aceste scene, citind felul cum le-am povestit, să aibă anumite lucruri de adăogat. Recunosc: memoria n'a reţinut totul şi exact. Dar esenţialul a rămas. Şi acesta este: marea personalitate a lui Nicolae Titulescu nu se poate lămuri numai din talentul lui şi inteligenţa lui excepţională, ci şi din flacăra credinţei ce o nutrea zilnic, ca pe un foc sacru al neamului şi al propriului său suflet. Acest fapt nu trebue uitat, dacă vrem să avem o imagine reală despre măreţia lui Titulescu.

NICOLAE MLADIN

ULTIMUL ciclu de conferinţe religioase organizat de Frăţia Ortodoxă Română Studenţească (FORS) dela Universitatea Ardealului, înainte de înapoierea ei la Cluj, s'a desfăşurat în zilele de 19-26 Aprilie a. c. Conferinţele au avut loc, ca şi'n trecut, în sala „Simeon Bărnuţiu", şi s'au bucurat de-o atenţiune deosebită din partea publicului sibian şi a studenţimii.

Au fost tratate următoarele subiecte: Sensul spiritual al istoriei (Prof. univ. Dr. Eugeniu Sperantia, decanul Facultăţii de Drept); Tineretul şi rugăciunea (Prof. univ. Nicolae Mladin); Prezenţa divină (Prof. univ. Dr. Em. Vasilescu); Procesul Mântuitorului (Prof. univ. Dr. Grigorie T. Marcu); Sensul spiritual al postului (Conf. univ. Dr. Corneliu Sârbu) şi Aspecte din viaţa religioasă a Transilvaniei în evul mediu (Prof. univ. Dr. Ioan Moga).

Joi 26 Aprilie a. c., a avut

loc, de încheiere, un festival religios al studenţimii ortodoxe.

IN sesiunea ordinară din Maiu a. c., Academia Română a ales membrii de onoare ai ei pe P. Sf. Sa Dr. *Iuliu Hossu*, episcopul unit al Clujului, şi pe dl Prof. univ. Dr. *Emil Haţieganu*, cunoscutul fruntaş al Românilor din Ardealul de Nord în cursul celor patru ani de ocupaţie maghiară impusă de arbitrajul dela Viena.

MITROPOLIA Olteniei a fost desfiinţată. Concomitent, a fost rechemată la viaţă istorica Episcopie a Râmnicului Noului Severin. P. Sf. Arhiereu Atanasie Dincă, vicar patriarhal, a fost încredinţat cu conducerea ei, până la alegerea titularului.

La cârma Mitropoliei Bucovinei, cu sediul în Suceava, rămasă vacantă prin retragerea I. P. Sf. Tit Simedrea, a fost orânduit ca locţiitor de arhiepiscop şi mitropolit P. Sf. Arhiereu Emilian Antal Târgovişteanul, vicar patriarhal.

PRIN purtarea de grijă a preoţimii sibiene, grupată în UPD. şi cu concursul autorităţilor civile, cerşetorii au fost culeşi de pe străzi şi internaţi în azil.

Cheltuelile de întreţinere le asigură UPD. GR. T. M.

REVISTA TEOLOGICA

ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIAȚA BISERICEASCĂ

ÎNFIINȚATĂ ÎN ANUL 1907 DE PROFESORUL Dr. NICOLAE BĂLAN

FOȘTII DIRECTORI AI „REVISTEI TEOLOGICE":

Inalt Prea Sf. Sa **Dr. NICOLAE BĂLAN,** Mitropolitul Ardealului (1907—1916), ajutat în 1914—1916 de către dl Prof. univ. Dr. Silviu Dragomir

P. Sf. Sa Episcopul **POLICARP MORUȘCA** (1921—1922)

P. Sf. Sa Episcopul **NICOLAE COLAN** (1923—1936)

GRUPAREA REVISTEI: **BALCA NICOLAE, BELEA MINODORA, BELEA NICODIM, BEZDECHI ȘT., BODOGAE T., BOLOGA LUCIAN, BUNEA I., CĂLUGĂR D., CÂNDEA SP., CHIOARIU I., CIORAN E., CIUHANDU GH., COMAN V., COSMA A. C., CRĂCIUN I., DĂNCILĂ I., FELEA V. IL., GHERMAN P. (†), GHERMAN SEPTIMIA, GHIBU O., HRADIL IOSIF, ILIESCU ADINA, LITERAT V., LUNGULESCU I. N., LUPAȘ I., LUPȘA ȘT., MAIOR GH., MATEIU I., METEȘ ȘT., MLADIN NICOLAE, MOGA I., MOȘOIU I., MUȘLEA C., NANU A., NEAGA N., NEAGU M., OANCEA ZOSIM, OPRIȘ I., PETRANU C., POPA AL., POPA GRIGORE, POPOVICI N., RADU AUREL, RADU SIMION, REZUȘ P., SÂRBU C., SCRIBAN IULIU, SECAȘ GH., STAN LIVIU, STANCA SEB., STĂNESCU G. G., STĂNILOAE D., STOICA EM., ȘESAN P. MILAN, ȘOIMA GH., TECULESCU HORIA (†), TERCHILĂ NICOLAE, TODORAN IZIDOR, VASILESCU E., VASILESCU MARIANA, VEȘTEMEAN D., VLAD SOFRON, VONICA NICOLAE (†)**

DIRECTOR: **GRIGORIE T. MARCU**

Redacția și Administrația: SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ"

BIBLIOGRAFIE

Mitropolitul *Nicolae*: MÂNTUEŞTE DOAMNE POPORUL TĂU. Sibiu Tipografia Arhidiecezană 1945, p. XVI+254. Preţul Lei 800.— Coperta: Ieromonah Arsenie.

Cartea celor şapte ani [1938—1944] de sbucium românesc oglindit în cuvântări, discursuri şi pastorale arhiereşti.

† **Nicolae**, Episcopul Clujului: Noul Testament. Ediţia II. Cluj 1945

Albu Nicolae: Istoria învăţământului românesc din Transilvania până la 1800. Blaj 1944

Aristofan: Plutus. Trad. de St. Bezdechi. Sibiu 1944

Bezdechi St. Dr. Prof. univ.: Cronica inedită dela Blaj a protosinghelului Naum Râmniceanu. Partea I. Sibiu 1944

Bodogae T. Preot Dr.: Despre cunoştinţele teologice ale preoţilor români de acum 200 de ani. Sibiu 1944

Borza Al.: O problemă fundamentală pentru Biserică şi Neam: Copiii. Timişoara 1944

Branişte Ene Diacon: Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila. Bucureşti 1943

Ciceu Teodor Preot: Tălmăciri la Evangheliile Duminecilor de peste an. Cluj 1945

Çiolan N. I.: Catehismul vieţii politice a Românilor. Sibiu 1944

Diamandi Sterie: Fiul lui Dumnezeu-Fiul Omului. Vol. II: Activitatea şi învăţătura. Bucureşti 1943. Vol. III: Patimile, moartea şi invierea. Bucureşti 1943

Dragomir Silviu Dr. Prof. univ.: André Şaguna et Joseph Rajacic in: Balcania. VI. Bucarest MCMXLIII, p. 242—282

Fruma I. Dr. şi **Marcu** T. Grig. Dr.: Procesul Mântuitorului. Studiu juridic şi teologic. [„Seria Teologică" nr. 30] Sibiu 1945

Lupaş-Vlasiu Marina Dr.: Aspecte din istoria Transilvaniei. Sibiu 1945

Lupşa St. Dr. Prot.: Primatul sf. Apostol Petru in literatura primelor trei veacuri creştine. Iaşi f. a.

Marcu T. Grigorie Dr. Diacon: Un temeiu documentar al istoricităţii cărţilor Noului Testament: Fragmentul Muratori („Contribuţiuni la studiul T. N." nr. 4). Sibiu 1944

— Din neamul lui Dumnezeu suntem [Bibl. „Veniţi la Hristos" nr. 19]. Sibiu 1945

Mateiu I., **Roşca** P., **Gherghel** I., **Cioranu** S., **Lupaş** S. şi **Gârbacea** I.: Factorii transilvani ai unirii. Braşov 1944

Mladin Nicolae Diacon: Bucură-te Mireasă Pururea Fecioară. Sibiu 1945

Muşlea C. Candid: Biserica Sf. Nicolae din Şcheii-Braşovului, vol. I (1292-1742). Braşov 1943

Petranu Coriolan Dr. Prof. univ.: Arta românească din Transilvania. Sibiu 1943

— Ars Transsilvaniae. Etudes d'Histoire de l'Art transylvain. Sibiu 1944

— Biserica reformată din Sighet şi bisericile de lemn din Maramureş. —

— Biserica Sf. Nicolae din Braşov şi Odoarele ei. Sibiu 1945.

Platon: Euthyfron Menexen. Trad. de St. Bezdechi. Sibiu 1943

— Hippias Maior (Despre frumos). Trad. de St. Bezdechi. Sibiu 1943

— Menon Euthydemus. Trad. de St. Bezdechi. Sibiu 1943

Prodan D.: Teoria imigraţiei Românilor din Principatele Române în Transilvania în veacul al XVIII. Sibiu 1944

Pulpea I. Ioan Diacon: Sfântul mucenic Emilian din Durostor. Bucureşti 1945

Reli Simion Dr. Prof. univ.: Istoria vieţii bisericeşti a Românilor. Vol. I. Cernăuţi 1942

Roşca D. D.: Linii şi figuri. Sibiu 1943

— Puncte de sprijin. Sibiu 1943

Şesan Valerian Dr. Prof. univ.: Curs de Drept bisericesc universal. Ed. IV. Cernăuţi 1942

Vasilescu Emilian: Lecţii introductive în Filosofie. Bucureşti 1943

(Tipărit în 23 Iunie 1945) **Lei 300.—**